

TULEVIKU RAJAD

H. AUUS
1936

Sisukord: Haridusnõunik M. Raud — Esimesel jääl. Rain Rebas — Uued teed. Arvo Paosalu — Ei ialgi. V. Ramul — Tugevast inimesest. Aulis Aret — Uus ärkusaeg. Holger Pukk — Noorte osa rahvuslikus töös. I. Krölov — Hunt ja kurg. Tõlk. Ed. Kansa. Herta Must — Eelistan maa-elu. Pascal — Mötteteri. Helga Eliaser — Ühe perekonna saatus. Tepe — Hulgas. H. V. — Teater ja kino. Hans Lagerist — Novembrikuu õhtu Tüiril. Tepe — Suvises aias. Emma Liiv — Leppimus. I. Krölov — Tõnu Jaani kalasupp. Tõlk. Ed. Kansa. L. Leivategija — 30 aatat eesti tütarlaste kooli. Laine Toomsalu — Minu armsaim ajaviide. N. — E. N. K. Seltsi Tütarlaste Gümnaasium 30-aastane. Ah! — Võit. * — Kui tuli koolinõunik. Aulis Aret — Sõnavaravõistlus meie koolis. Lembit Lall — Raadiolained inimsoo teenistuses. Ringvaade. Mõistatustenurk. Male. Rahvusvahelise Kirjavahetuse Eesti Büroo teateid. Arvustusi.

Kaas H. Ruusilt.

Keskkooli- ja gümnaasiuminoorsoo ajakiri

«Tuleviku Rajad»

jätkab pidevat ilmumist. Järgmised numbrid ilmuvad: nr. 14 — 18. detsembril, nr. 15 — jaanuaris, nr. 16 — veebruaris, nr. 17 — märtsis, nr. 18 — aprillis ja nr. 19 — mais.

Jõulunumbril on uus kaas.

Õpilased, vilistlased, õpetajad! Tehke kaastööd „Tuleviku Radadele“!

Aidake kaasa „Tuleviku Radade“ levitamisele!

Kaastöö saata „Tuleviku Radade“ toimetusele, Tallinn, Sakala 51. Tellimised ja kuulutused saata talitusele, Tallinn, Sakala 51. Raha maksta posti jooksvale arvele nr. 315.

„Tuleviku Rajad“ maksavad:

sügispoolaasta (4 numbrit) — 90 snt., kevadpoolaasta (5 nr.) — 115 senti, kogu õppeaasta (9 numbrit) — 2 kr., üksiknumber — 25 snt.

„Tuleviku Radu“ saab tellida ka igast postkontorist.

Tallinnas müügil Kooli-Kooperatiivis, Tartus — Ajakirj. kontoris (Rüütli tn.).

TULEVIKU RAJAD

EESTI KESKKOOLI- JA GÜMNAASIUMINOORSOO AJAKIRI

II aastakäik

15. detsembril

Nr. 13

Esimesel jääl

Fr. B. Aru kirjanduslik
Eesti NSV Kooli
Revisioonikontroll

SF-3458

Esimene külm. Järvekesed, tiigid ja loigud on juba kaetud jääkirmega. Ja juba on kohal ka poisikesed. Kes kelguga, kes uiskudega, kes pasteldegaga, kes palja jalu — ikka liugu ja liugu. Mis sest, et vanemad keelavad ja hoiatavad! Kas vanemad teavad, kui lõbus on esimese jääga liugu lasta!

* *

*

See oli 15 aasta eest. Elased Pärnus kaks lahutamata sõpra — kadunud Juhan Tõõtsi ja mina. Tema oli maakonna-koolinõunik ja mina maakoolivalitsuse juhataja. Tema oli vanem ja ettevaatlik, mina noorem ja tormakas. Jõudu oli palju ja hoogu veel enam. Mõnus oli tööd teha ja lust oli elada. Meil tekkis hädaline vajadus sõita kooli asjus Kihnu saarele. Aga nagu kiuste ei tule külm. Paadiga merele minna me ei riskinud. Viimaks ometi tuli käre külm, mis pani lahe jäässe. Seliste rannast saime teated, et kihnlasi juba nähtud regedega. Mis siis muud kui rakendasime maavalitsuse hobuse ree ette — oli tore loom — ja tee!

Sõidukava ei läinud nii, kui kavatsesime. Sõitsime Seliste algkooli, ja seal pidasid ametiasjad meid õhtuni kinni. Õpetajate pere palus jääda öömajale ja sõita merele alles hommikul. Kadunud Tõõtsi oli nõus, mina mitte. Aeg oli napp ja ma ei arvestanud jätta ettevõtet poolikule: kui oli kavatsetud jõuda samal päeval Kihnu, siis pidi see ka sündima. Muud kui tee! Kui istusime reele, katsus üks taat meid veel peatada: „Kuulge vanainimese juttu! Ärge minge öösi nõrgale jääle!“ Naersin vastu: „Mida karta? Tee on hea, hobune on tore, peab teed ka pimedas.“ Tõõtsi lisas juurde: „Kihnu saar on nii lai, et eksida ja mööda sõita ei saa.“ Sõitsime. Rannal kohtasime kaht kihnlast heinakoormatega. Küsisime, et kas lähme merele. Kihnlane vastas lühidalt: „Ootame hommi- kut!“ Noh, kui soovivad oodata, siis oodaku!

Jõudsimerele. Taevaskattuspilvedega ja ilm läks pimedaks.

Hakkas sadama paksu lumerätsakat. Me ei näinud enam silma ettegi. Aga me lasksime tublit sõitu, sest hobune pidas teed. Aisakell kõlises heledasti ja meie ajasime mõnusat juttu. Paari tunni pärast olimegi kohal. Varsti olime soojas taas ja raputasime paksu lume kasukailt. Kihnlased kohkusid ja löid risti ette:

„Kas tulite praegu otse üle mere?“

— Kuidas siis, ikka otse üle mere!

„Teil ei ole aru peas! Sõita öösi nõrga jääga ja veel säärase ilmaga!“

Meie kihnlased ei sõida nüüd iialgi öösi merele. Ja päevalgi kui sõidame, siis ikka kolm-neli rege koos, et teised võiksid appi minna, kui ühe all murdub jää. Veel täna tuli kaks meest päästa surmast.“

Teisel päeval sõitsime varakult tagasi. Päevalgelgel nägime, kui hädaohtlik oli tee: augud pahemal pool ja jäämurded paremal. Tee tegi looke ja kõverusi: kui oldi kusagil sisse kukunud, otsiti kindlat jalgealust kaugemalt. Oli jube sõit. Mõnikord läks süda päris külmaks. Kahe tunni asemel sõitsime nüüd kolm.

Kui jõudsimme randa, pahandasin: „Miks Seliste mehed ei hoiatanud meid, et tee on nii hädaohtlik?“ Töötsi naeratas: „Kas sa ei mäleta, mis Seliste taat ütles: „Kuulge vanainimese juttu?““

* *

Olen seisnud rannal nüüd juba 35 aastat ja saatnud merele noori, kes läinud sinna otsima oma saart. On mindud teele küll hea ilmaga, küll tormiga, küll õhukese, küll paksu jääga. Minejaid on saadetud õnnistuste ja palvustega, manitsuste ja hoiatustega. On jälgitud kaldalt nende teekonda ja eluvõitlust. On uhkusega nähtud nende sihilejõudmist ja raske murega märgitud hukkumist.

Ning kui nüüd „Tuleviku Radade“ toimetus palus mind kirjutada mõni rida noortele, ei tulnud mul paremat meelde kui esimese jää õpetus: „Kuulge vanainimese juttu!“

M. R a u d,
Haridusnõunik.

RAIN REBAS

Uued teed

*Uusi teid ja uusi sihte vastu
avarduman üha eluteel.
Sõidavad kaugel läinud aja reed;
uutel teedel uue jõuga astud.*

*Ja kui sünnimaale lumi laskub,
valendavad päiksen uued teed.
Koduarmastuse puhtan leen
iial uueks teoks su samm ei rasku.*

*Uue higiga laup jälle kastub,
uued mured, uued rõõmud een.
Uued ulmad, igatsustekeed,
uued soovid õhku lahti lastud.*

*Julgena ja uhkelt ellu astud,
tunned: rühi, hooga täitund meel.
Taamal ahvatlevad uued teed
tõusule ja valgusele vastu!*

Talv, 1935.

Ei iialgi

Kui kunagi laulis meie lauluisa Kreutzwald, et kaugel näeb kasvavat kodu, mille müüridel tammed toeks ja kaljurahnud kaitseks, siis nüüd on see kodu tõusnud.

Tõusnud esiisade higiga niisutatud maapinnast, mille eest meie isad ja vennad võitlesid. Kuid võit polnud kerge. Osa meie armsaist langes. Nad langesid hommikul, kui tõusis suurena vabaduspäike. Ja surres nägid nad, kuis võidutsevana kihutas Kalevipoja malev, ratsukapjade pekstes tuld. Nad nägid vabaduse võidupidu, sest olid kaitsnud ülimat maailmas — vabadust.

Nende kääpail valitseb rahu ja vaikus, kuid nad ei ole mitte unustatud. Ja see usk, mis neid surma surus, ei unune.

Meie isad, võideldes vabaduse eest, mõtlesid kindlasti, et verest, mis sõmerasse langeb, paistab meie kodudele võidukoit. Ja neil oli õigus.

Kodud tõusid, tõusid tule, tuha ja rusude keskelt ning seisavad praegu, kindlatena, tervena. Nad toetuvad, nagu laulus öeldud, kaljurahnudele ja usaldavad tugevaid tammi.

Nendeks kaljurahnudeks, millele toetub meie kodu, on aastasadade kestes hõõgunud armastus oma isade maa ja kodu vastu.

Ja sama kindel kui kalju, on meie tahe — hoida ja kaitsta võõraste käest kallilt tagasivõidetud kodumaad.

Tugevate, sügavasse armastatud maapinda juurdunud tammena seisavad eesti pojad kodu lävel valvel, et välja astuda kodumaa vabaduse ja au eest. Nad on sõlminud liidu maa-ga, nad on maa hõimud. Isegi surma võim ei saa eestlasi nende maast lahutada.

Nende vahvuse kaja, mis on kui tammede müha, kandub kaugemale üle sinise lahe ja kaugemale üle maade ja merede.

Meil on kasvanud mehi, kes on annud isamaa eest oma suurima aarde, oma elu, oma tervise. Neid austame, nende tegusid hindame.

Aeg rohutab küll kalme ja lohutab ka leinu, kuid iialgi ei saa kustuma meie mälestusest nende vägevad teod ega ununema nende eeskuju.

V. Ramul

Tugevast inimesest

Oli torm. Meri kees ja mändide ladvad paindusid kui vibud tuules. Kalurimajakeses istusid vastastikku vanaisa ja pojapoeg. Kumbki ei saanud merele minna — üks oli liiga noor, teine liiga vana. Istusid vastastikku kolde ääres ning vaatasid tulle.

Äkki poiss nihkus vanakesele lähemale ning silmad särasid tal, kui ta ütles:

„Tead, taat, kui kasvan suureks, siis lähen ka merele ning saan tugevaks

nagu kuulsad kuningad ja väepääliskud, ja minust räägitakse kui kangelasest. Siis, taat, saan rikkaks ja aitan sind, ja ema, ja küla vaeseid. Kõiki aitan.“

Vanake naeratas nõrgalt, vaatas tulle ja vastas:

„See pole tugevus. Tugev ei igatse olla teiste ülem ega isand. Tugev on iseenda isand.“

Poiss nähtavasti ei tabanud, aga sil-

A. Kaasik. Kompositsioon.
Riigi Kunsttööstuskool.

mad sädelesid ikka veel, kui haaras vanakese käe ja hüüdis:

„Aga taat, kas olen siis tugev, kui õpin ja saan laulikuks ning kirjutan ilusaid lugusid kangelastest? Kirjutan nii ilusaid, et ema nutab, kui neid loeb, nutavad teisedki. Kas olen siis tugev?“

Vanaisa ei tõstnud pilku tulelt. Ta vastas:

„Ei, poeg, seda ei saa õppida. On

vähe tõelisi kirjanikke ja kunstnikke. Neile on juba sündides kaasa antud jumalik säde. Nad on sündides loodud kuulsaks. On nad sellepärast tugevad, et neile on looduse poolt antud nii suur kingitus? Ei, mu poeg! Nad võivad selle eest ainult Jumalat tänada. Nad on loodud kirjutama ja maalima. Nad ei saagi teisiti. Seda ei saa õppida. Sellepärast nad polegi tugevad.“

„Aga missugused on siis tugevad?“ küsis poiss. Vanake jäi mõttesse. Silmadesse ilmus selge pilk. Ikka veel vaatas talle, kui ütles: „Tugev inimene võib olla igaüks, kes seda püüab. Selleks ei pea olema ei andeid ega midagi muud, mis loodus inimesele võib kaasa anda. Igaüks võib olla tugev. Isa võib olla ja mina võin olla, ja ema, ja igaüks.“

„Mina kah?“ küsis poiss huviga.

„Sina kah,“ vastas taat, „aga selleks peab olema palju tahtejõudu. Tugev ei ole teiste ülem, tugev on iseenda ülem, aga teiste alam. Tugev inimene on teiste teenistuses ja elab teistele, mitte iseendale. Tugev ei otsi mugavusi ega tühist lõbu, ta püüab ainult ühe sihi poole — tugev tahab ta olla.“

„Kas ka ema on tugev?“ küsis poiss. „Ema ei otsi mugavusi ega ole kellegi ülem.“

„Ka ema on,“ vastas vanake. „Kunas ema on teinud midagi enesele? Päevad otsa ta töötab teile, tihti ei maga ööselgi. Kui sa oled haige, siis ta üldse ei maga. Siis valvab ainult sinu voodi juures ja mõtleb ainult sinu peale. Ja kui isa on merel, siis mõtleb isa peale, aga enese peale ei mõtle kunagi. Kunagi ta ei kaeba, midagi ei palu. On rahul kõigega. Kuigi ise oleme nälgas, annab sandile, kui see palub. Annab omast jaost, et teie ei jääks ilma. Niisugune on sinu ema. Niisugune on tugev inimene.“

„Aga miks ema on niisugune?“ küsis poiss. „Mis ta sellest saab? Ta ei saa kuulsust ega rikkust.“

„See ongi tugevus,“ kostis taat.

„See, et sa ei taha mingit tasu, ainult annad, ainult teenid.“

„Aga miks ema ei taha tasu?“ ei saanud poiss aru. „Kui ta saaks, siis oleks kõigil parem. Oleks sinulgi uued riided ja alati soe. Ja mul oleks palju raamatuid. Taat, siis oleks nii tore, mul oleks oma hobune ja emal oleks raha! Siis oleksime ju õnnelikud, eks, taat?“

„Ei me oleks,“ ütles see. „Mida enam on rikkust inimesel, seda õnnetum ta on. Sa ei saa sellest vahest aru. Ei saanud minagi, kui olin sinusugune.“

Ja poiss ei saanudki aru, seda nägi vanake ta silmist. Ei võinudki ta aru saada, ei saanud taat isegi noorena aru. Sellepärast püüdis ta teisiti seletada:

„Kui lihtne sõdur läheb sõtta, kui ta jätab maha kõik, mis tal on, siis on tal veel ainult oma elu. Aga oma elu on see kõige kallim. Süiski ta läheb sõtta. Kui ta ei lähe kuulsuse ega rikkuse pärast, siis on ta tugev. Ta läheb ja kaotab elu. Kelle pärast kaotab? Oma rahva ja maa pärast. Ja mis saab ta selle eest? Mitte midagi! Sureb viletsana lahinguväljal. Isegi maetud ei saa ta ning keegi ei tea ta

nime. Nisugune sõdur on tugev, mitte ülem, kes otsib kuulsust. Ütle, poeg, mis saab sõdur oma elu eest?“

Poiss ei vastanud. Polnud ta näinud sõda, aga arvas mõistvat seda tunnet, mis on sõjamehel, kui see on teiste eest väljas. Mis oli kogu maailma rikkus ja kuulsus selle tunde vastu! Nägi end sammumas teiste sõdurite kõrval, kõik kui vennad, kõik kui sõbrad, nägi end surres teistega koos.

Äkki poiss oli nii õnnelik, et pisarad hakkasid veerema.

Vanake nägi pisaraid, nägi selgeid pisaraid, mis tungisid poisikese puhtast hingest.

„Kas tahad saada rikkaks?“ küsis vanake liigutatult.

„Ei iialgi!“ hüüdis poiss läbi pisarate.

„Aga kuulsaks?“

„Ei iialgi!“ kordas poiss.

Ning õhtul, kui teised juba magasid, istus vanaisa tule ääres. Poisike magas, pea vanaisa põlvedel. Uneski naeratas. Siis äkki ärkas ja ütles vanakesele, ikka alles naeratades:

„Taat, kui kasvan suureks, saan tugevaks sõduriks!“

Ja uinus siis uuesti.

Aulis Aret.

Uus ärkusaeg

Tööhigi ja tapluste verd
küll eestlane kodu eest valand,
siis võõras talt võtnud maad, merd
ja eestlase omandi saland.

Lipp sini-must-valge — ei muul!
Üks rahvus, üks süda ja tahe!
Uus ärkusaeg — võitlejad truud,
neil mõökade teras on vahe!

Maa vajab meid! Võitleme üha!
Et kindlaks saaks eestlaste riik,
käib jumalik ehitusmüha
ja töötamas vaimne on piik.

Suur ehitus algab, suur töö —
ja uus kerkib elu, me Eesti.
Üks mõte meid kannab — see töö
ja meie uus Eesti, uus Eesti!

Noorte osa rahvuslikus töös.

Innustatumaiks isamaa ja rahvuse eest võitlejaiks on alati olnud noored. Terve, rõõmus ja vabadust armastav noorus ei tihka alluda teistele — pealegi võhivõõraile, vaid ta tahab korraldada oma tulevikku ise. Noorte päralt on tulevik. Selles avaldub kogu noorte isamaa-armastuse saladus. Vaadata ette tulevikku, näha seal orjastatud ja vabadust ihkavat rahvast, täidab iga noore südame sooviga teha katsed purustada seda aheldavat ja rõhuvat ketti, seni kuni keha ja hing on noored ja täis elujõudu. Kui ei õnnestu noorena, siis vanana ammu mitte.

Iseseisvuse ja rippumatuse poole on püüdnud ka eesti noorpõlv järelejätmatult ja meie — tänapäeva noored — võime uhkusega lausuda: „Nad on selle ka saavutanud!“ See tähtis saavutus ei ole muidugi mitte üksi noorte teene, kuid nad on etendanud rahvuslikus võitluses silmapaistvat osa. Ei piisa üksi ülevoolavast elujõust ja energiast, vaid peab olema ka vanemaid ja tasakaalukamaid, kes juhtides noori, muudavad üksikud energia-allikad ühiseks suureks energiakoseks, üheks koondatud jõuallikaks.

Kurb, ühetooniline ja must ning masendav oli noorsoo elu Vene riigi surve all enne 1905. a. revolutsiooni. Oldi sunnitud alistuma kahe sugusele survele — poliitilisele ja rahvuslikule. Õpiti küll tundma kuulsaite meistrite kirjandustooteid, kuid seda vene keeles, kusjuures just väärtuslikumad mõtted läksid sageli kaduma. Vene võim, surudes maha kõike vabamat ja erksamat, lasus just kõige rängemini noorte õlul, sest oli ju noorsugu see, kes alati peamiselt uue ja vabama järele igatses. Vene võim surmas kõik noorte tormised ja lootusrikkad plaanid juba eos, nad pidid raugema raske surve all. Eesti

noored tundsid seda rõhumist veel kahekordse raskusega, sest siin ühines sellega ka rahvuslik rõhumine. Kui tugevamal osal meie noorsoost jätkus siiski julgust ja vaimustust unistada vabast Eestist, siis tuli neil seda teha põranda all. Hoolimata ähvardusist ja raskeist karistusist koonduti salajaisse ühinguisse ja ringidesse, kus vaieldi kodumaa poliitiliste ja majanduslike küsimuste üle.

Järgneb 1905. a. revolutsioon. Õppurkond vabaneb veidi ja hakkab end organiseerima. Revolutsiooni-aastal algab Eestis kultuuriline liikumine, mis on tuntud „Noor-Eesti“ nime all. See oli esialgselt noorte rühmitus, mis hiljem täiskasvanute rühmaks arenes. Selle liikumise juhtideks oli noor kirjanike põlv, kes püüdis eesti vaimuelu arendada ja uuendada ning tõsta lääne-euroopa tasemele. Nooreestlaste lipukirjaks oli: „Enam euroopalikku kultuuri! Olgem eestlased, aga saagem ka eurooplasteks!“ Seni oli eesti kirjandus määratud peamiselt maarahvale, nüüd hakati soetama teoseid ka eesti haritlaskonale. Nooreestlased panid senisest suuremat rõhku raamatute, albumite ja ajakirjade kunstipärasele välimusele. Peale trükitoodete välise külje arendati ka eesti keelt ja kunstilist stiili. Kõige selle juures ei jäetud unarusse rahvuslikku omapära.

Järgneb ajastu, mille noored kuld-tähtedega on kirjutanud Eesti ajalukku, see on Vabadussõda. Kui lahkusid meilt okupatsiooniaegsed Saksa sõjaväed, meid paljaste kätega venelaste kätte jättes, siis olid meie noored need, kes esimestena, peaaegu paljaste kätega vaenlaste vastu tõttasid, et kodumaad päästa. Tõesti suurtena, moraalselt suurtena on endid näidanud meie noored. Raske- tel tundidel loobuti kõigist, jäeti koolipingid ja töö ning tormati võit-

lusse vaenlasega. Noortele võlgneb vaba Eesti tänu oma olemasolu eest. Noored olid need, kes esimestena kaitsesid kodumaad ja langesid tema eest; noored olid need, kes sõja rindele tulekuga tõid elavust, julgust ja võidutahet sinna, kus see raskete olude puhul oli kadumas; noored olid need, kes said hiilgavalt valmis suurte kohustustega, mis vabadusvõitlus neile peale pani ja kelledest paljud ei saanud näha oma vapruste tagajärge — vaba Eestit — vaid pidid langema. Kõigist koolidest astus kooliõpilaste väeosadesse noori, kelledest paljud olid alles lapsed, kuid neid tegi võimsaks ühine soov võita vaenlasi, rajada vaba Eesti.

Meie kooli saali seinal näete marmortahvlit kuldsete nimedega, mis tähistavad noori, kes kaubanduskoolist langesid sõjas. Need on noored kangelased, kes ei saanud elada vabas Eestis, kuid kes aitasid seda võitameile.

Meie kohus on nüüd seda saavutatud vabadust hoida ja vaba Eestit arendada täiuslikumaks nii vaimliselt kui füüsiliselt. Olen kuulnud sageli vanemaid inimesi arutavat, et kumb oleks sõjakorral parem, kas minna Saksa või Vene alla, s. o. saada võidetud Saksa või Vene poolt. Kuid jäetakse kahe silma vahele, et ka meil on vaenlase jaoks sõjajõud, mis — tõsi küll — on väikesed võrreldes Saksa ja Venega, kuid ühes naabrite liitlastega moodustavad siiski suure kaitseväge. Meie, noored, peame võitlema säärase vaate vastu ja ei tohi ka ennast lasta vallutada sellest laialdaselt levinud alaväärtuse tunde. Kas meie oleme vallutatavad või mitte, see on juba teine küsimus, kuid me ei tohi kunagi kaotada oma rahvuslikku uhkust.

Meil, noortel, on suured ülesanded Eesti kultuurielu arengus. Neid ülesandeid võib võrrelda nendega, mis olid eesti noortel 18 aasta eest, mil

Hugo Elling.
Riigi Kunsttööstuskool.

Joonistus.

neil tuli rajada Eesti riiklikku iseisvust. Et vaimuelu nõuab rohkem arenemisega, ei tohi me rahulduda sellega, mis on juba tehtud, vaid peame rakendama ka oma mõistuse tööle isamaa kasuks. Kui vanade vahel on sageli arvamiste lahkumine, siis peavad noored püüdma saavutada täielikku üksmeelsust, mis tagab kodumaa kõige kiirema arengu ja heakäekäigu. Vanad on eluteel tutvunud paljude vaadetega, kusjuures üks peab õigeks ühte, teine teist ja seetõttu tekib tihti ka õige tõsiseid olukordi, mis sageli on koguni kahjulikud riigi sisemisele rahule. Kindlasti tahavad ka vanad ainult head oma kodumaale, kuid ühed näevad head ühes riigikorras, kuna teised aga teises ja ongi käes kurbloomus, et riigis ei valitse kodanike vahel üksmeel ja kannatab riigi kultuuriline areng. Säärasteist olukorrist

peame katsuma kaugelt mööda minna ja taotlema alati üksmeelsust. Sagedeli otsutavad vanad edukuse üle ainult selle järgi, kuidas ettevõtte annab ainelist tulu, nad on huvitatud maistest varadest. Kuid nagu me teame, ei ela inimene ainult leivast, vaid talle on tarvis ka vaimutoitu. Järelikult peame õhutama ka ettevõtteid, mille teostamine ja õnnestumine annab meile iseteadvust ja moraalselset julgust. Meie, noored, peaksime pühenduma aatelisele võitlusele

ja seda just erilise hoole ja armastusega, sest võidelda aate eest, tähendab võidelda millegi eest, mis on kustmatu väärtusega.

Noortes peitub Eesti tulevik ja Eesti tugevus. Seda peame alati meeles. Igal ajal, igal pool ja vaatamata sellele, mis räägivad vaenlased. Ühendame kõik jõud, et eesti rahvuslik vaim tugevneks ja et Eesti püsiks iseseisva riigina aastasadu ja aastatuhandeid.

I. Krõlov

Hunt ja kurg

See vana tuttav lugu,
et ahnust täis on hundisugu.
Hunt süües kunagi ei raatsi konte
järel jätta,
seepärast üks neist sattus hätta:
kont kurku kinni jäi tal põiki!
Saab vaevu hingata, veel vähem teha
häält.

Ta katsus abinõusid kõiki
ja oleks kärvanudki karvapäält,
kui kurel polnuks asja mööda minna
säält.

Hunt surmavalus, kuidas vähegi veel
võis ta,

andis mõista,
et lähemale
tuleks kurg, tooks abi talle.
Kurg palumist ei vaja,
Ta pika noka kiskja kõrri ajab
ja sikutades, mis veel võtab hoob,
säält kondi välja toob.
Töö teinud, vaevatasu tahaks lind.
„Mis nali see on? ... Pilkad mind?
Või vaeva eest sa tasu nõuad?
Sul vähe sest, et oma pikad lõuad
ja lolli pea
mu kurgust tervelt kätte said?
Või abiks olid? Vat mul asi!
Nüüd, sõber, ole hea
ja kasi,
kao jalamaid,
sa tänamatul
Ja edaspidi tea:
mull' silma enam ära satul!“

Tõlk. Ed. Kansa.

Eelistan maaelu

Üks on minul püham koda:
Minu vanemate maja,
Vaikne, lihtne eesti talu. —
A. H a a v a.

Olen ise ehtne maalaps, sündinud ja kasvanud maal, ime siis, et mulle meeldib maaelu?! Muidugi eelistan teda linnaelule. On ju ka arusaadav, kui on juba aastaid kümme või veel enam söödud taluleiba, lihtsat ja musta. Pealegi on maaelul nii palju omapärasust ja huvitavust, mida evib linnaelu vähemal määral. Maaelu on küll raske ja vaevarikas, kuid linnaelu ei meeldi mulle siiski — ta on liiga üksluine. Pole ka linnainimesel alati kindlat teenistust ega kodu. Teda võidakse täna-homme ametist vallandada — ja mis hakkab ta siis peale?

Nüüd on eesti talupoeg jälle iseseisev ja püüab heaks teha seda, mis on varem kaotatud. Kahekordse innuga teeb ta ülesehitavat tööd kultuuri alal. Ta ei tee mitte üksi raskeid talutöid, vaid hoolitseb ühtlasi kogu rahva heaolu eest. Ta tööst ning rehetolmust mustunud hame, ta ihust hõõguvat turbasuitsu lõhn ja kogu ta võigas, rehetolmu täis, ha-

betunud nägu näitab eesti talurahva, maamehe iseloomu: väsimatut tööarmastust. See on maainimese tööarmastus, põlvelt põlvele, soolt soole kanduv, säiliv ning igavene. Juba varakult õpetatakse lapsele tundma tõelist maailma, selle hüvesid ja pahesid, armastama tööd ning austama Loojat. Kõik areneb kasvatatavas aegamööda ja kord saab temast tööarmastaja maanoorur.

Talurahvas on võidelnud oma olemasolu eest. Ta on valanud verd vabaduse eest ning põletanud alet kodu rajamiseks. Ta on võidelnud ja võitnud.

Maainimene on tugev, tööst krobeliste kätega ja sageli valutavate pihtadega. Vahel on tööst ning murest juuksedki hallid või küür seljas, kuid ta vähemalt teab, et tal ei tarvitse nälgida ja et tal on oma kodu. Ning ta rajab, hävitab ja lõhub, väsimatult, tasa ja targu... Lakkamatult vormib maainimene, aimab järele looduses peituvaid salajõudusid, austab, ise mattudes lugematute tegude alla, austab Kõigevägevamat, Loojat.

Edevus on kinnitatud inimese südamesse. Sõdur, müürsepp, kokk, koor-makandja kiidavad endid ja ihkavad evida imetlejaid. Isegi filosoofid soovivad seda. Ja nood, vastukirjutajad, nõuavad hästikirjutajate kuulsust. Ja need, kes loevad, vajavad kiitust, et nad on lugenud. Mina, kes kirjutan, oman võibolla toda nõudmist, võibolla ka need, kes seda loevad.

*

Kust tuleb see, et lonkur ei vihasta meid, kuid lonkav mõte meid vihas-tab? Sellest, et lonkur tunneb ära, et me läheme otse, kuid lonkav idee ütleb, et meie lonkame.

Pascal.

Ühe perekonna saatus

Suvisin mõne aasta eest Võrumaal. Loomulikult läksin ka jaanipäeval Jaanimäele, kus tehti jaanituld. Oli ilus õhtu. Praksuv tõrvatünn valgustas ümbrust ja eemal silmapiiril särasid teised tuled nagu jaaniussikesed, jõel hõljus kerge udulinnik ja eemalt kostis pillimängu vahele ööbiku laksutamist. Olin varsti haaratud üldisest mõllust ja hullamisest. Mõne tunni pärast põgenesin väsinult veidi eemale, et puhata. Järsku märkasin tule ääres üksikut noormeest, kes süngelt tulle vahtis. See oli nüvõrra üllatav vaade, et jäin põrnitsema ja ei pannud tähelegi, kuidas mulle lähenes otsustava ilmega üks vanaeit, küla Pläralära-Leenu, ristinimega Mari, ja sosistas kavalalt: „Kas sa tiiad, kes tuu miis sääl om?“ Eitasin vaikse ohkega, sest teadsin, et nüüd mul enam pääsemist pole loota. „Kae, tollõ vanavanaesä tull' siia säält Jurjevi puult. Tä oll' olnu tüukas inemine, ja timä naane — Vanaesäst ma tiia õnnõ nõnnapallo, et tä ütškõrd kubijalõ südämetäveega vasta lõugu andse. Sai miis sõs ka sada huupi, a naabril ollõ hää miil, et tä kubijalõ löie, ja na tõiva tääle pallo villä. Kubijas ei ole peräst tuud ka inämb lõugu pruuknu.“

Vanõmba olli täl tüüka inemise, ostsõva kotusõ ruttu igävõdsõs. Nä tahtsõva õks poiga kuulitada, et tuu puhtaba nink parõmba elo päälõ saasi, a mis tuust sõs sai! Ma kõnõlõsi jo kül, a kes minno sõs uskõõ!“

See oli üteldud suure põlastusega. Endamisi pidin tunnistama, et jutt kujunes huvitavamaks kui ma olin oodanud.

„Nojah, na kuulitävä tuud poiga, nii et hamba kristi. Teivä tüüd üü nink päivä ja midägi es saa! A talo oll kül ka ilosahe kõrrah ja võlast saiva na ka piä vallalõ. Mis

na õnnõ tuust poiast kuulitivä! Sa näet jo, mis tast tulli. Jah, ja massõ sõs ka tuu võla peräst setäpiten pingutada, mõnõ aasta järgi olõs peris ilma saanu. A ega mu, vanainemisõ jutust keski es hooli! Kas na tuuga midägi võitsõ? Es midägi, kaotiva viil! Perenaane, kadunukõnõ, Esä olgu tälle halastaja, rühkse viil enne latsevuudil nii, et tä sääl elo pidi jätmä. Ma jo ütelsi! Massõ tuu no sida är? Oll nuur inemine tõõnõ ja no pidi ta sõs maa päält üten latsõga nii vara är minema! Kats poiga jätse järgi, üts oll katõsa ja tõnõ inne kuus aastat. Vanõmb poig Jaan — kae, tuusama miis sääl — määräti kuulitamisõs, sest täl oll hää pää, mõistsõ jo lukõ, a noorõmbast pidi peremiis saama. Ku imä är kuuli, ütles ma kül, et mõistku Esä märki ja ärgu nakaku latsõga jandama, a kos sa tuuga! Kuuli pidi poiss minemä, ja viil siinä kõgõ kõrgõmahe! Sändsõhe õnnõtusõ tõmmas tälle kaala, a poisikõsõplõnnile kullõ tuu väega är! Siin tä nüüd istus ja vahis; paras! Mul oll viis poiga — sõah kadusivä kõik, ja tuu näru, kellel es ole ei essä egä immä, tuu jäi elämä!“

Poiskõnõ viidigi sõs kuuli. Kas nü ma tiia, kuis tä sääl oll, a esä üteli kül, et lät häste. Kes no tuud tiidse ja üteli! Oll tõnõ sääl liinah mitu aastat, vast kümmendäl va ütetiõstkümmendäl aastal läts. Sõs tull tuu suur sõda. Ma es saa aru, miä na sääl umõtõ sõdisi! Kolm poiga mul võeti ka sõtta. Sinna na sõs jäi: üte tapsõ saks, üts langse Ka-Kar... Mitte ei painu tuu vanainemise kiil! Kuidas tuu nimi no oll?“ — „Karpaatides“, laususin vahele. „Jajah, täitsä õigus, õkva sääl! Es ole ma neid saanu jumalaga jätta ega es ole nende haudagi nännü. Oh minnu vaest vanainemist kül! Tõsõ kolm lätsi eesti sõah. Kats om no kimmähe koolnu, a tuust

Dagmar Punga,
Riigi Kunsttööstuskool.

Saduküla motiiv (kuivnõel).

viimasesest ei tiia ma midägi. Kül ma iksõ ja pallsi, et ärge iks minge, a midägi es avita! ...“ See nutulaul oleks veel kaunis kaua kestnud, kuid katkestasin teda kindlalt: „Te lubasite ju tollest mehest seal rääkida!“

Eit vaikis viivuks üllatatult ja algas siis enneaegse segamise tõttu veidi vaenulise alatooniga: „Noijah, nii tä nüüd om! Muidegi, ega vanaperemihe poige kiäki es putu! Na olli jo viil latsõ! A ega nimäki nõnnasama es pääse. Ku eesti sõda tull, tahtse Jaan — tä oll no kuuõlõistkümnõ aastanõ — ka liini minna, a esä es lupa, nipallõ tuu mo jutt iks mõjju. A punatside aigu tapõti mõlõmba är, vanaperemiis ja ta noorõmb poig. Jajah, nõnna naa ilma asja lääva! — Es Jaani saa sõs kiäki hoida. Tä läts

ikka kangõ vihaga mõtsaliste (nagu hiljem selgus, tähendas see Kuperjanovi partisane) manu. Kuidas tä säääl võidõl va oll, kos ma tuud tiia! A olli na õks mõtsalise kül! Mõtlõ umõtõ, säitsmõkümnõ mihega lätsi kate tuhanda punatse vasta! Küll oll lahing! Neli päivä es julge mo vanamiis keldrest välla tulla. Ma esi joosi kül ümbre, kats haavatut sidusi ka är; ma mõtli iks uma poigi pääle, et kes neid kül ravitses, tuupärast ma sõs joosi nõnna. Punatsõ, saadana, naksiva mi maja pääle ka laskma. Ma sõs sõimsi ja näitasõ rusikat. Ä hirmusiva tõsõ, järgi jätsõva! Nelä päävaga lõiva mi mihe punatsõ vällä. Ja mõtlõ! meil olliva inne mõnõ kergete haavadu, punatsõid aga viidi är, kujuda sa ette, katõsa hobesekuurmat! Üte sõnaga, illos lõõming oll!

Peräst näi eestlaste aian ka Jaani; oll tōnō iks na poiskōnō. Ma kül es saa aru, mispärast na tälle tuu risti ja maa andsōva. Ja arvad sa, et tä rahuaiгу ilosahe tallo tull nink peremihes naksi? Sukugi mitte! Ta oll selles liig suur herr! Alles kolm aastaks tagasi kolisi tä Jurjevist maalō, ja mōtlō, kõgō tuu aja jooksul on tä ega kuu katskūmmōnd viis tuhat marka läbi lōonu. Kos om ōks perātu raha! Ei tiia, kost ta tuu vällä võtsō? Kül tiindse ōks häste, a raha är es pane!

No ku ta sōs maalō tull, sōs es mōista ta muidugi ei i-d ega o-d. Tegi viil — mōllō umōtōgi — talo pääle võla. No muidogi, nüüd kate aastaga ōpsō tä kõk jäl ināmbvāhāmb selges, a vahepääl olli vōlapaprō üte naabre kätte jõudnuva, kel oll kotun vanatūtrigust tütar ja tuu ütēl: „Vōta tütrik är vai massa vōlg!“ Jaan muidugi pidi tegemā edimāst. Olliva tōsō joba kats aastat kihladu, a poisile tuu asi sōski just ei miildu ja nōnna lūkāti pulma iks edesi ja edesi. Kae, sōs tull Jaani tallo tiinjas Liisi, ka kuulitadu tütrik. Mis tä nüüd tuust kuulitamisōst sai? Tiinjatūtriguks jäi tä iks! No Liisi oll ilos tütrik ja ega Jaanigi silmanāol vika es ole. Nuuri inemistō asi — pia olli igavetsi truu-dusō tōotosō antu. Narril! Jaani pruut oll kik kuulnu, ku tä peigmīis uma hādā mōldrele kaivas. Mōldre andsō kül hāā nōu: soovit sōast saadud talo — tuu oll juhtunō Mulgimaalō, kos Jaan tādāga muud midāgi tetā es vōi,

kui et oll tä vällä rentnū — är müüā ja saadud rahaga vōlg är massa. Jaan tahtsōgi kõik Liisile är ütelda nink sōs nōnna tetā. A ennemb tull petetū pruut miu manu, selet asapōhā ar nink andsō mullō tervehe sada marka. No ma es olō ka laisk, lātsi Liisi manu ja kōnōlsi kik är. Liisi sai vāega vihatsōs ja ütēl: „Jaanitulel pidi mi avalik kihlus olōma, a nüüd ma lāā är nink ei tulōki ināmb tagasi!“ Tuu oll kate nādāli iist. Nōnna tä sōs ka tege nink tuuperäst vahiski Jaan nōnna sūngehe tullō.“

Mari lahkus. Jaanituli oli veel vaid hōōgvate süte hunnik. Suurem osa jaanitulelisi oli juba laiali läinud, taeva idaserval hōōgus koit.

Korraga ilmus Jaani ette sale neiu-kuju. „Jaan, ma ei saanud tookord teisiti! Mōlder sōimas mind esiti läbi lahkumise pärast ja teatas mulle siis kõik. Kas sa suudad mulle andesta-da?“ Jaan kargas pūsti. „Liisi! Nüüd küsin sinult uuesti: tahad sa jagada minuga oma elu, tahad sa saada minu naiseks?“

Ja neiu vastas kindlalt: „Jah, seda ma tahan!“ — „Liisi!“ Jārgnes kolm minutit vaikust, mille vältel ma tagasihoidlikult maha vaatasin. „Aga sinu pruut?“ küsis viimati Liisi. „Ära muretse! Täna maksin oma vōla.“ — „Siis on kõik varjud meie teelt kadunud. Tule!“ Ja käsikāes sammusid nad vastu tōusvale päikesele.

TEPE.

Hulgus

Oli õhtu. Kevad oli.
Põllu' laskus puude varje.
Ükski hāäl ei linnukarje
segand vaikust — metsast tuli.

Ilus õhtu. Ōues leebe.
Rahu üle kogu välja,
üle rukkipõllu halja...
Küüni taga pōhu ruuge
hunnik. Päike metsa pugēs,
viimseid kiiri ilma' jagas.

Vanamees üks pōhus magas,
vastu küüniust pea tuges.
Paljaspäine, -jalgne hulgus,
palgel kortse vāga palju,
rōivad nārud, nāgu valju,
ilmes veider, jultund julgus.
Magas koduta mees pōhus
Päike viimseid kiiri poetas.
Hall pea vastu küüni toetas —
tardund karje kevadōhus...

(„Karuohakas“ nr. 12—1936).

TEATER JA KINO

Võrreldes teatrit ja kino õiglaselt ja erapoolelt, see on mulle väga raske, kuna olen vaimustatud teatri-pooldaja; kinos käin aga ainult see-pärast, et mitte „ajast ja arust maha jääda.“ Muidugi näeme nii kinolinal kui ka teatrilaval elukutselisi näitlejaid, kes püüavad oma parimat anda. Head muusikat ja laulu kuuleme nii teatris kui ka kinos. Teatris lavastatakse näidendeid, operette ja oopereid, ka kinos näeme filme, mis lavastatud mõne näidendi järgi (näit. O'Neil'i „Oi noorus“), näeme operette ja kuulame ooperikatkendeid. Kino on mulle aga ikkagi ainult meelelahutuskohaks. Harva haarab mind mõni film nii, et ma sündmustikuga kaasa elan, koos näitlejatega nutan ja naeran. Kinos istudes on mul alati tunne, et filmisündmustikul pole midagi ühist tõelise eluga. Enne filmi koostamist tehakse ju kümned ülevõtted ja valitakse siis parimad, mis ekraanile saadetakse. Suured lahingud, tulikahjud, maavärisemised, õnnetused, need kõik näivad küll filmis loomulikud ja tõetruud, tõepoolest on nad aga suuremalt jaolt kõik keeruliste seadeldiste ja aparaatidega kunstlikult esile kutsutud. Kunagi ei või filmi vaatamisel kindel olla, kas nähtu tõesti nii on sündinud või on kõik ainult „tehtud“. Kinonäitlejad, kes harilikult on silmapaistvad oma ilu poolest, panevad vaatajaid küll endid imetlema, kuid niisugusele elus haruldasele iludusele kaasa elada, seda ma ei suuda.

Teatris, seal aga on tunda tugev kontakt näitlejate ja publiku vahel. Nii näitlejad kui ka publik ootavad põksuval südamel eesriide kerkimist. Mõlemal pool eesriiet hõljub ärev

küsimus: „Kuidas seekord õnnestub?“ Tõesti oleneb igakord eten-dus näitlejate tujust ja meeleolust. Kunagi ei anna näitleja igal õhtul sama, sest temas käärib ju elu ja elus ei sarnane ükski silmapilk teise-ga. Näitlejad tunnevad, kuis nendele pimedast saalist on sihitud sajad silmad täis põnevust, mis ahnelt iga ta liigutust neelavad. See tundmine erutab, annab tahet väljendada end sel õhtul veel paremini. Tulevad näitleja teod ja sõnad tõesti hingest, haaravad nad kohe kuulajaskonna ja temas purskavad poolehoiuavaldused, mida väljendatakse hooga käte-plaginaga. See omakorda mõjutab lavalolijaid mängima veel paremini.

Tihti ei suuda meie teatrid pakkuda nii head muusikat ja laulu kui kinod. Selle pakutava juures võime aga kindel olla, et tõesti näitlejad laulavad ja on kuulda loomulikku muusikat otse muusikariistadelt. Kinolinal näeme aga tihti näitlejaid laulmas, kelle häält me tõepoolest ei kuulegi. Kuuleme hoopis mõne teise suurlaulja häält. Ja sedagi, samuti muusikat, heliplaadi kaudu, mis tihti helisid moonutab.

Enne teatrisse minekut valmistun ma õhtuks teatava erutusega riietudes. Teatris valitseb enne etenduse algust pidulik meeleolu ja ootus. Kinno satun ma aga juhuslikult ja mõttega: „Näis, vahest natuke nalja ikka saab.“ Lähen ma aga suurte lootustega kiidetud filmi vaatama, pöördun tihti pettunult koju. Teatrist väljun ma aga alati rahuldustunde-ga. Kuigi lavastus ja näitlejad vahest soovida jätavad, olen läbi elanud ikkagi tüki elu.

Hans Lagerist.

Novembrikuu õhtu Tüüril

Hämar dub. Tänavatel ja majades süttivad tuled. Ähmaselt ja jõuetult vilguvad nad läbi hämaruse. Kordkorralt tihenedes laskuvad videvik ja udu maapinnale. Lühikese ajaga matavad nad oma halli mantlisse majad lähemas ja kaugemas ümbruses. Aedades konutavad raagus puud ja põõsad, ilma rohelise leherüüta, tumedate ja elutute kogudena. Eemal linnaserval kõrgemal künkal seisab kahvatu kirik. Vana, kõrge, sale kellaatorn upub oma tipuga sügistaeva hallusse.

Aegajalt liigub tänaval pörisev auto, krigisev vaner või ka üksik jalutaja. Tunnen endki siin üksikuna. Igav hakkab. Pole siin teatreid ega kinosid, kuhu sisse astuda. Kuid ei kahetsegi... Parem lähen koju — koju, oma tummade, truimate sõprade — raamatute juurde.

Sünge ja kottpime sügisõhtu võimutseb nüüd täielikult väljas. Sajab tihedalt külma sügisvihma. Laginal paiskuvad piisad aknaruutudele ja rabistavad lehekotsudeta ning raagus oksavibajatel akna taga pihlakal. Näib, nagu nutaks keegi kuskil meeletus valus. Hirmus on... Vahel lööb kartuski südamesse. Maja ees olev jalgvärv kriiksub ja nagiseb, nagu

käiks keegi sealt sisse ja välja... Kuski, vist raudteejaama poolt, kuulub vihmapladinä sekka vedurivilet. Ligidalasuval raudteel kuulub rongi mürinat. Kõrvaltoas on kuulda kröbinat — vist hiir. Vanaema nohistab magada, kell tiksus monotoonset laual, petrooleumilamp susiseb ja kähiseb põledes. Ja jälle — kas mõni kõnnib väljas või sõidab maanteel?

Istun toas ja loen. Mõtted viibivad võõras — unistuste maailmas. Haljendavad heinamaad, lokkavad viljapõllud ning helerohelised metsad, täis rõkkavat linnulaulu, kerkivad vaimusilmade ette. Nende kohal näen rippuvat taeva sinilahes päikest hõõguva tulikettana. Naeratades jagab ta maapinnale oma surematust energiast elustavat soojust. Kuulen kajamas kõrvus suviseid hääli. Väljas valitsevad sügisilmad on nagu kuhugi sügavusse vajunud. Väljas nagu ei ulukski enam tuul nii tormiselt, nagu ei peksakski vihm pladinal vastu aknaruute ja seinu. Öudne sügisöö on taandunud kuhugi kaugemale, mõõtmata metsade ja laante taha. Ja ainult ajuti kostab mu kõrvu kaugel kaja sügistuule nutust, kuid see on kui ema paitava käe all rahuneva lapse viimne nutt.

Tepe.

Suvises aias

*Tiigid sinihõbedased.
Kaldal longus leinakased.
Palju valgust, palju värve,
palju sina üle järve.
Lillelõhnust imbund meeled.
Kressid nagu tulikeeled.
Floksid valged, lumivalged,
punaruuged moonipalged.*

*Aianurgas roose tärkab,
nunne järjest varrest ärkab.
Lõpul lillelise raja
sirelpuhmais suvemaja.
Suvesoojust endas kanda,
unustades käsi anda,
käia mööda lillerada,
õisi särab mitu sada!...*

(„Karuohakas“ nr. 12—1936).

Leppimus

Herma koputas juba varahommikul kingsepp Jürise uksele; kingakonts olevat murdunud, kas kingsepp ei saavat seda kohe ette võtta. Kell pool kaheksa ta pidavat tööle minema.

Lahke kingsepp, kes oli seni alati kähku ravinud Herma ainsa kingapaari hädad, pidi seekord ära ütleva. Lubatud tööd oli juba ülearugi ootamas. Täitsa võimatu oli midagi vahele võtta. Aga Kaevu tänava kingsepal olevat tema teada vähe tööd, võib-olla saavat see teha.

Herma lahkus tuseselt hea ja odiva kingsepa juurest ja käänas ümber nurga Kaevu tänavasse.

Kingsepa töötuba asus võrdlemisi alguses, keldriruumis. Sisse astudes nägi Herma kohe, et suures töötoas oli vähe tööriistu ja jalanõusid, puudus isegi masin. Kingsepp, noorevõitu mees, kollakas-kahvatu, raske ja liikumatu näoga, parandas ingliskontsa plekki.

Ta hakkas kohe valmisolevalt ja asjalikult uurima Herma laguvat kingakontsa.

„Panen murdunud puu asemele nahaosa,“ ütles ta, uuristades nahakattest välja pudevaid puutükke.

„Kui kalliks see läheb?“ küsis kokkuhoidlik ja väikese rahaga Herma ettevaatlikult.

„Kolmkümmend viis või, noh, kolmkümmend senti,“ arvas kingsepp.

„Nii palju!“ pahandas Herma. „Keegi kingsepp lubas mulle panna uue kontsa viiekümne sendi eest. Kuidas siis teie nii kallid olete?“

Kingsepa liikumatu-raske kollakas nägu sütas nüüd omakorda pahameelt.

„Teil on siis täna juba mitu töö-

koda läbi joostud,“ ütles ta solvalt.

„Ei, teie olete alles teine kingsepp, kellega räägin,“ kaitses end Herma puudutatult. Ta oleks meelsasti võtnud kinga ja lahkunud. Aga konts tuli parandada. Seepärast ta püüdis ohjeldada oma tusk ja lausus:

„Kella poole kaheksaks teete siis valmis.“

„Kella kaheksaks,“ ütles kingsepp jonnakalt ja kahjurõõmsalt.

Herma ei tahtnud end palvega alandada, ta väljus sõnatu nõustusega, aga ta süda oli kuumkuri, ta lausa vihkas kingseppa.

Kella kaheksa ajal läks kinga järele. Vahepeal ajal jõudnud ta viha jaheneda, ta oli leidnud, et see oli inetu nii vihastuda, aga natuke oli veel süiski püsinud jonn.

King oli töökoja laual valmis, kingsepp ise tuli, iga sammu juures vasemast puusast raskesti kummardudes, teisest toast.

Herma ehmus seda nähes, häbi ja kaastunne tõrjus järsult välja kogu endise meeolu. Tal polnud rahast enam kahju, konts oleks võinud maksta rohkemgi, küll ta oli rumal, nahk oli ju kallim kui puu.

Ta vaatas segaselt kingsepa ikka veel väikeses vimmas kollakat nägu, tänas ja lahkus vaikse tervitusega.

Kinga puhastamisel vaatas ikka veidi segaste tunnetega parandatud kontsajätku.

Paari nädala pärast laupäeval oli kingatallas metallraha suurune auk, pealiskäsi ääri ribis talle vahelt esile. Ja homme tahtis Herma minna sõbratari sünnipäevale.

Ta läks õhtul vana kingsepa juurde. Sel oli tänagi palju tööd. Nagu

A. Hoidre.
Riigi Kunsttööstuskool.

Vallamajas (lito).

tookord ta juhatas Herma Kaevu tänavasse.

Ja kuigi Hermal polnud hea ega kerge minna, käänas ta jälle ümber nurga ja avas keldritöökoja ukse.

Võõras noormees oli leti taga, kingsepp ise tuli jälle raske puusapainutusega teisest toast.

Hermal polnud tugevust vaadata pikalt ta liikumist. Ta võttis kinga jalast ning palus kohendada kuidagi kingatalda, et oleks võimalik sellega homme välja minna.

Kingsepp mainis, et pidanud praegu ära minema, aga ta võttis kinga ja hakkas seda asjalikult vaatama. Kuigi võõras noormees arvas,

et asi olevat jäänud pisut hiljaks, ot-
sis ta nahatüki, käskis noormehel
toast tuua Hermale tooli ja hakkas
kinga kohendama.

Herma istus, ootas parandust ja mõtles aralt, et tal oli kotis vaid üks kahekümnene ja teine kümnene. Kui aga paranduse eest küsiti rohkem?... Lilli ei saanud kindlasti enam osta.

Agaga ei tahtnud siiski enne rahast juttu teha.

Kümne minutiga oli king hädava-
jalikult silutud. Töö maksis viisteist
senti.

Kassapidaja, võõras noormees, hak-
kas asjatult otsima viit senti tagasi-
andmiseks.

„Võib-olla on teil kümme senti,“
arvas siis kingsepp.

Herma ulatas talle kümnese, libis-
tades kotti tagasi kahekümnese, ning
ütles rõõmsalt:

„Viis senti jääb siis teiseks kor-

raks? Aga ma unustan viimaks, kas
see mul nii südamel on.“

Kingsepp ei lausunud midagi, aga
ta silmist liikus suule väike mahe
naeratus. Ja see naeratus tegi kollaka
ja raske näo ootamatult ilusaks.

I. Krõlov.

Tõnu Jaani kalasupp

„Söö, kallis naaber, ole lahke, söö!“

—„Kõht kurguni on täis, ei enam
lähe.“

„Üks taldrikuke veel! No vaata, vähe:
me kalasupp on tõesti meistrilöö!“

—„Mul kolm on söödud juba!“ —

„Pea nüüd arvet!“

„Kui toidu järel' tunned tarvet,
siis sellelegi leidub paras paik.“

On see vast alles supp!

Siin täie kõhuga veel sööma asu!

Kae, kallis naaber, kae kus rasu!

Näe, laigu kõrval ujub laik

kui selge, sula merevaik!

Vat, paras suutäis, särjesaba-jupp!

Või soovid säinast, koha, siiga,

või maitset magus't marja, maksa,
see tervisele ei tee liiga!“

—„Ei, sõber, enam küll ei jaks!“

„Eks palu, paku sina, eit!“

Hulk aega pole külastanud meid,

tea, kunas naabrit jälle näha saan!“

Nii Sumba Jaaku sundis Tõnu Jaan

ja hingetõmbeks ei annud talle mahti.

Nüüd kostitavad juba kahekesi.

Me sõbral higi ammu lahti

ja voolab raskesti kui räästavesi.

Ta siiski, pingutades kogu jõust,

saab viimaks jagu ettetoodud nõust.

„Vat nii ma sõpra armastan,“

on Jaaku sülelemas Jaan:

„kuid kõrgiga ma kunagi ei lepi!“

„Nüüd veel üks täis, va' naabermees!“

Uus taldrik Jaagul jälle ees.

Jaak jahmus,

kübara ja kepi

kahmas

ja, andes jalgel' valu,

oli läinud.

Sest saadik pole teda enam näinud

Tõnu Jaani talu.

Tõlk. Ed. Kansa.

30 aastat eesti tütarlastekooli

Vajadus eestikeelse ja -meelse kõrgema õppeasutise järele tekib juba möödunud sajandi lõpul. Ühes kultuurielu tõusuga, mis avaldub haridusolude paranemises ja isetegevuse avardamises, tekib opositsioon võõra keele ja vaimu vastu, mida surutakse peale õppivale eesti noorsoole. 1905. a. revolutsiooni mõjul annab vene riigivalitsus 1906. a. loa asutada emakeelseid erakooli. Seda luba kasutades asutavad eesti rahvuskultuurilise liikumise eestvõitlejad ja mõttekaaslased eesotsas J. Tõnissoni, O. Kalda, H. Koppeli ja V. Reimaniga Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi, mille peaülesandeks on emakeelse keskkooli rajamine. Ühtlasi on selge, et esimene emakeelne õppeasutis peab olema eesti tütarlastele, sest eesti rahvusliku tuleviku

kandjana saab eesti kodu areneda ainult siis, kui meie tütred kasvavad rahvuslikus vaimus. Et laiemaid ringkondi uue mõttega tutvustada, peetakse 18. juunil Eesti Põllumeeste Seltsi näitusehoones avalik koosolek. Kuigi ollakse teadlik raskustest, millega tuleb võidelda nii seltsil kui ka asutataval koolil (viimasel puuduvad avalikkude koolide õigused), saadab seltsi ajutine eestseisus 22. juulil 1906. a. Riia õpperingkonna kuraatorile kooli põhikirja kinnitamiseks. Julgust kooli ülevalpidamist liikmerahadele ja annetustele rajada annab D. ja S. Bergmanni abiraha kasvamine ja Karl Arraku testamendi määrus, mille põhjal 20.000 rubla noorsoo kasvatuse otstarbeks lubatakse.

Vormilistel põhjustel palutakse esialgu luba 2. järgu kooli avamiseks. Juulikuu lõpul saadakse teada, et kooli avamiseks luba antakse ja hakatakse õpilasi vastu võtma. Esimeseks koolijuhatajaks saab kohaliku vene poeglaste gümnaasiumi õpetaja dr. O. Kallas. Esimesteks õpetajateks on prl. Antonie Epler, Sinaida Svečnikov, hr. Hans Valk. Kooliarstiks valitakse dr. A. Schulzenberg. Avada otsustatakse vanem ettevalmistusklass ja I. klass, mis vastab praeguse algkooli 3. ja 4. õppeaastale. Õpilaste esialgne vastuvõtmine toimub „Vanemuise“ ruumes, kuni võimaldub üürida koolile korter Ülikooli tän. 44. Koolitöö algab 14. sept. 48 õpilasega. Järgmiseks sügiseks tuleb 129 õpilast juurde. Senised kooliruumid jäävad kitsaks ja kool kolib Tiigi tän. nr. 78. Uued ruumid ei sobi õppeasutisele; klassid on läbikäidavad, vaheseinad on niivõrd õhukesed, et rääkimine kostab kõrvalruumidesse; kui vahetunnil aknad avatakse, tekib hirmus

Dir. H. Karu.

tõmbetuul. 1909. a. kinnitatakse koolijuhatajaks Peeter Põld. Naisjuhatajana töötab 1910. a. aug. — 1913. a. jaan. prl. Linda Niggol, siis ajutiselt prl. Rosalie Villmann ja 1913. a. alates pr. Elisabeth Luiga. Sügisel 1912. a. avatakse 7. klass ning 1913. a. kevadel saadab kool välja 19 lõpetajat. Sama aasta sügisel asutatakse veel täiendus- ja kordamisklass õpilastele, kes kroonu naisgümnaasiumi lõppeksamitele ette valmistuvad. 1911. aastani näitab õpilaste arv koolis järjekindlat tõusu, ulatudes ligi 400-ni. Peale seda hakkab õpilaste arv langema. Tolleaegse direktori P. Põllu arvates põhjustas õpilaste arvu vähenemist suvine põud ja õppemaksu tõstmine, aga ka jahenemine emakeelse kooli vastu.

Koolitöö edukus suureneb õpilaste arvu vähenemisega, kuna lahkujad on enamasti nõrgemad õpilased. 1914. a. hakkab õpilaste arv jälle tõusma, põhjus seisab osaliselt selles, et kooli lõpetajad kroonu gümnaasiumide juures, Petrogradis ja Ostrovis, lõppeksami õnnelikult on sooritanud. Õppemaks on sel ajal vanemates klassides 75 rubla aastas (umbes 150 kr.).

Algusest peale on kool tundnud tarvidust oma maja järele. 1908. a. omandab selts Tähtvere mõisast Kooli (end. Näituse) tän. maad 1632 rubla eest. 1910. a. ostetakse H. Koppelilt ja J. Tõnissonilt maad juurde, koolimaja plaani valmistab insener Georg Hellat ja 1. juunil 1914. a. pannakse koolimajale pidulikult nurgakivi. Uude majja kavatsetakse kolida 1915. a. aug., kuid hoone on seks ajaks üle võetud vene ja hiljem saksa sõjaväeosade ja enamlaste poolt. Eesti valitsuse ajal antakse hoone seltsile tagasi, kuid võõraste poolt rüüstatud maja vajab pikemaajalist kulukat remonti, millega alles 1921. a. enam-vähem lõpule jõutakse. Vahepeal töötab kool korraka kolmes kohas: Fortuuna tän. kom-

mertsgümnaasiumi ruumes, Holmi tän. Eesti Majandusühisuse hoones ja Tolstoi tän. algkooli ruumides. Lahedamaks muutub olukord ruumide suhtes 1919. a., kui saavutatakse kokkulepe H. Treffneri gümnaasiumiga, mille ruume hakatakse ühiselt kasutama. Eriti raskeks muutub kooli seisukord direktor P. Põllu siirdumisega sõjaväljale, kus kõik ülesanded langevad pr. Luiga õlgadele. 1919. a. valib õppenõukogu ajutiseks juhatajaks Juhan Torgi, kes aga paari kuu pärast määratakse seminar juhatajaks. Asemel valitakse Jaak Varik, kes jääb juhataja kohale kuni 1920. a. 1920. a. — 1921. a. on kooli direktoriks Aleksander Raudsepp ja alates 1921. a. Hans Karu. 1921. a. holib kool oma majja, kuid õpilaste arv on ligi 1000 ja ka uued avarad ruumid ei suuda neid korraka mahutada. Nii tuleb koolil mõned aastad töötada kahe vahetusega, mis pole õppetöös tervita-

Insp. E. Luiga.

tav nähe. Praegu on koolis 4 algk. kl., 9 keskk. kl. ja 4 gümn. klassi, kus õpib kokku 610 õpilast. Õpetajaid on koolis 25.

Ka kooli õppekavades on 30 aasta jooksul olnud muudatusi. 1919. a. töötab kool kolme haruga. Järgmistel aastatel katsetatakse reaalaruga, kuid see leiab vähe poolehoidu, sellepärast avatakse 1924. a. humanitaarharu kõrvale majapidamisharu, millisel kujul kool praegu töötab. 1936. a. 1. aprillist alates

läheb Vabariigi valitsuse soovil kooli ülevalpidamine Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsilt sihtasutusele „Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi Tütarlaste Gümnaasium“. Sihtasutuse eesotsas seisab 14-liikmeline nõukogu, mille esimeheks on prof. H. Koppel. Kool on alati jäänud truuks oma ideele — viia meie rahva tütreid eesti haritud naise kõrgusele, kes suudab ja tahab täita neid ülesandeid, mida nõuab Eesti rahvuslik elu oma tuleviku püüetega.

Laine Toomsalu.

Minu armsaim ajaviide

Minu armsaim ajaviide on lugemine. Lugeses võib inimene unustada kogu oma ümbruse ja süveneda ainuüksi raamatusse. Elan täielikult raamatuga kaasa. Kui raamatu sisu on rõõmus, kerge ja naljatlev, siis olen ka mina rõõmus. On see aga kurb, olen ka mina kurb ja nutangi vahel raamatuga kaasa. Raamatut lugeses kujutan endale ette, et see on kõik tõeliselt sündinud lugu.

Loen peamiselt ilukirjanduslikke teoseid. Mulle meeldivad ka teaduslikud raamatud, kuid need tunduvad vähe raskemad lugeda.

Kuigi talvel koolis käies ei jätku palju aega teiste raamatute lugemiseks, siiski püüan seda ajanatukest hankida. Näiteks pühapäeviti, kui õpetükid ette valmistatud ja vaba aega üle jääb, siis loen raamatuid.

Juba varasest lapsepõlvest alates, niipalju kui mäletan, on lugemine olnud minu armsaimaks ajaviiteks. Vanemad ütlevad, et lugemisega ma olevatki oma silmad ära rikkunud.

Talvel väljas olles on minu armsaimaks ajaviiteks suusatamine. Endale sain ma suusad mineval talvel.

Enne seda sõitsin venna suuskadega. Ka suusatama õppisin alles paari aasta eest. Ennem ma ei teadnud veel, kui huvitav ja lõbus ajaviide on suusatamine. Kui sõiduoskus käes, mõtlesin küll, et oleksin juba ammugi pidanud suusatama õppima.

Nüüd, kui aga pühapäeviti koju lähen, toon suusad välja ja lähen sõitma. Ja on tõesti tore sõita värskes õhus metsas ja väljal. Päikesepaistelisel päevaldel särab lumi nagu kristall ja metsad on kaetud ilusa valge lumevaibaga.

Kuid ega alati ei ole võimalik suusatada. Näiteks suvel. Suvel aga on mu armsaimaks ajaviiteks jalgrattal sõitmine. Vahest sõidan maha ilma sihita mitmed kilomeetrid.

Küll oli algul raske sõitma õppida! Ei tahtnud kuidagi jalgrattal seista. Kadestasin inimesi, kes sõita oskasid, ja mõtlesin, et kuidas nad ometi seal peal seisavad. Nüüd aga sõidan ise niisamuti ja pole viga midagi.

Lühidalt ütelda, minu armsaimaks ajaviiteks on ikka lugemine, talvel ka suusatamine ja suvel jalgrattal sõitmine.

E. N. K. Seltsi Tütarlaste Gümnaasium 30-aastane

7., 8. ja 9. nov. s. a. toimusid E. N. K. S. T. G. 30. kestva aasta pidustused. Juba pikemat aega valmistuti koolis selleks suurpidustuseks. Nii õpetajad kui õpilased olid elava huviga rakendatud tööle. Meie kultuuriajaloo tähendas see sündmus eesti hariduse suure võidu kinninamist. 30 a. kestel on kool saanud välja igasse kodumaa nurka ha-

Juurup soololauluga. Jutlustas kooli usuõpetaja dr. J. Taul. Jumalateenistusele mindi ühisel rongkäigul koolist.

Pühapäeval, 8. nov. kell 12 oli pidulik aktus „Vanemuises“, sest kooli saal, kuigi on üsna avar, oleks suutnud mahutada suure vaevaga ainult oma pere. Ent ka „Vanemuise“ ruumid osutusid kitsaks, paljud lasteva-

E. N. K. S. Tütarlaste Gümnaasium Tartus.

ritud noori naisi, kooli täieliku kursuse lõpetajaid üksi on juba üle tuhande. Seepärast polnud imestada, et sajad endised õpilased olid lähedalt ja kaugelt neiks päevadeks tulnud kokku Tartusse, et koos praeguse kooliperega elada kaasa suuri ja ülevaid silmapilke. Kuid mitte üksi kooli endised õpilased, vaid ka paljud haridus- ja seltskonnategelased pühitsesid kaasa esimese eesti kooli tööd tunnustavalt selle suursündmuse.

Juubelipidustused algasid laupäeval, 7. nov. kell 7 õhtul tänujumalateenistusega ülikooli kirikus. Esines õpilaskoor kooli lauluõpetaja hr. E. Laanpere juhatusel paari vaimuliku lauluga ja kooli vilistlane prl. A.

nemad ja haridussõbrad pidid ruumi puudusel tagasi minema.

Aktusel esines pidukõnega vana kultuuritegelane, kooli austajaid Jaan Tõnisson, kes hoogsas ja sisukas ettekandes märkis ära need tähised, mis seati üles kooli rajamisel ning mis peaksid jääma tähisteks ka edaspidi.

Ülevaate kooli tegevusest 20 a. kestel andis kooli direktor hr. H. Karu. Eeskava kaunistasid kooli vilistlase prl. A. Hablitz'i lauluettekanded, õpilase T. Adler'i klaverimäng ja kooli õpilaskoori laul. Aktuse lõpposas olid suulised ja kirjalikud tervitused, mis kestsid umbes pool tundi. Tervitajate hulgas oli aktusele tulnud ka kooli esimene juhataja dr. O. Kallas.

Lõppsonad ütles E. N. K. Seltsi esimees (ühtlasi ka kooli kuratooriumi esimees) prof. H. Koppel, kes on kuni viimase ajani olnud kooli huvide tulihingeliseks kaitsjaks.

Sama päeva õhtul oli kooli poolt korraldatud „Vanemuises“ pidu, mis osutus väga hoogsaks ja tujuküllaseks. Ettekanded olid mitmekesised ja huvipakkuvad. Esinesid kooli võimlemis- ja tantsurühmad võimlemisõpetaja prl. M. Borkmann'i juhatusel, kõnekoor ühe palaga ja paar õpilast klaverisoolooga. Kanti ette ka Oskar Lutsu ühevaatuseline näidend „Sootuluke“. Mitmekesisele kavale järgnes jalakeerutus. Pidupiletid olid viimсени müüdnud.

Pidustuste puhul oli kooli ruumides korraldatud veel õpilastööde näitus, mis andis kõigekülgse ja ülevaatliku läbilõike õppetööst ja igasugusest tegevusest. Avarat näitust 8. ja 9. nov. külastati rohkesti õpilaste ja koolitegelaste poolt.

Tuleks veel mainida seda, et rohkearvuline vilistlaspere korraldas laupäeva õhtul omavahelise koosviibimise kooli ruumides, millest ka kooli õpetajad ja dr. O. Kallas osa võtsid. Teelauas istus üle 200 inimese.

Üldiselt võib tähendada, et pidustused õnnestusid hästi ja jätsid igale osavõtjale hea mälestuse. N.

VESTEID

Ah!

Võit

Õpetajad ütlesid, nad võiksid olla tublid tüdrukud, kui nad nii palju ei müraks. See õpetajate küllaltki tasakaalukana paistev soov oli õpilastele ülepeäsematuks raskuseks.

Jah, nad võisid tõsiselt töötada, võisid nõrkadeta, või, nagu õpetajad ütlesid, „puhtalt“ semestri lõpule jõuda, kuid müramisest nad loobuda ei suutnud.

Vahetunnid möödusid kõrvulukustavas karjumises, mis lövi mõrgamisesena ja hobuse hirnumisena kuuldas.

Tund algas naerulaginaga. Naerdi iga tühisema piasja üle. Juhtus õpetaja kogemata mõne sõnaga väaratama või tegi mõni tunnivastaja veidra grimassi, siis oli kohe turtsumine lahti. Nagu lainetus levis see üle klassi, alanuna tagumistes pinkides ja lõppenuna ees „aukohtades“.

Igas tunnis ootas õpetajat mingi

üllatus. Sageli need üllatused kaldusid isegi labasusse. Kord oli kateeder kriiditolmu täis riputatud, kord tahvel oma aluselt maha tõstetud ja kapi taha puhkama viidud või tahvilapp ahjule soojenema visatud. Ka ajalootunnis hädavajalik kaart kadus enne vastavat tundi seletamatul kombel. Otsimine ei andnud mingeid tulemusi. Peale tunde leidis aga koristaja kadunu rõivastehoiust nagi pealt.

Õpetajad selgitasid kõiki neid ulakusi ja otsisid nende algatajaid, kuid selgusele ei saadud, kuna klass vaikus nagu haud.

Üks, kes klassis eriti vaenujalal seisis, oli füüsika õpetajanna, vana-poolne daam, keda küll prouaks tituleeriti, kuid kes sellejuures omas mitmekülgseid vanatüdrukule oma-seid tundemärke. Sellel proua õpetajal oli ärarääkimata kuritööna tunduv harjumus: ta armastas klassi vahetunnid läbi kinni pidada, et siis uut tundi seletada ja halvemal juhul mõnda „ohvrit piinata“. Klassivanem

Ed. Einmann.
Riigi Kunsttööstuskool.

Natüürmort (õli).

oli küll juba korda paar pööranud proua tähelepanu sellele, kuid kunagi polnud see veel mingit paremust toonud.

Seal nad istusid, näod kurvad ja tülpinud, piiludes vargsi tänavale, kus auto kiiruga porilompe poolitas ja kus inimesed rahulikult taeva poole vaatasid, mis ennast halbaennustavalt pilve oli tõmmanud.

Näe, paar suurt pisarat langesid juba aknale!

Ilmgi muutus kurvaks ja pimedaks. Tuul keerutas paberilipakaid piki mudast tänavasillutist.

Kõht urises ja nõudis, mis tema osa. Leivapaluke nägi aga alles mägusat und oma valgest paberist voo-

dikeses, mis kahe raamatu vahele oli paigutatud. Laual lebas 3 sendist. Sent on küll tähtsusetu raha, kuid kui neid kolm on, saad klaasi kuuma teed.

Kuidas küll hammustaks pehmet leivakiilu, hambad päris sügelesid suus, kuid leib ilma teeta on sama hea, kui suvi ilma päikeseta.

Tund aga venis ja venis. Vihm koputas aknaklaasile ja õpilaste kohud urisesid.

Trrr... Tuksatus läbi klassi. Tõusis sumin. Ärgati nagu sügavast unest. Haarati leiva ja teeraha jälle, kuid seal kostis õpetaja hüüd:

„Mitte lahkuda!“

Käsk on käsk. Istuti edasi ja oodati lahkumiseks luba, kuid see ei tulnud enne uut tundi.

Tuli leida mingi pääsetee.

Ühel hommikul lõhnas pool koolimaja ja eriti kõnesolev klassiruum kohutavalt. Lõhnas mitte millegi muu kui küüslaugu järgi. Õpetaja laud „lõhnatati“ ilusti ära, ka õpilased ise ohverdasid end ühise vabadusvõitluse heaks ja närisid, suud viltu peas, küüslaugusibulaid, kuna siis oli lihtsam lõhna päritolu selgituseks ütelda, et arst käskis süüa.

Seekord oli füüsika esimene tund. Uksed ja aknad suleti hoolikalt, et hais kuidagi välja ei pääseks.

Kell, mis tundi kutsus, tõi äreva ootuse.

Õpetaja klassi astudes valitses vaikus, mis tundus masendavana hariliku müra kõrval. Oodati, et saabub äike, kuid kõik jäi endiselt vaikseks.

Õpilased kannatasid mehisusega „aromaatseid lõhnu“. Ka õpetaja ei lasknud midagi märgata. Imelikuna

tundus vaid ta sagedane ja kauakes-tev ninapühkimine. Oli's tal nohu?

Tund tundus igavikuna. Südameke, vaeseke, kippus juba pööritama!

Seal! — Kella hääl kuulutas lähe-nevat vabadust! Õpilased ootasid, et proua sõnab oma tavalise: „Mitte lahkuda!“, kuid seekord näis tema kõht tühi olevat, kuigi kell näitas alles üheksandat hommikutundi, sest ta pahvatas ühe kiire sõnademulina: „Aknad avada, aga silmapilk! Ise palun teid klassist lahkuda, aga otse-kohe!“

Proua oli seekord esimene, kes lahkus klassist...

Küllap ta oleks veel rutemini lah-kunud, kuid ta kingad, mida õpilased viiking-laevaks nimetasid, ei kannatanud jooksu, kuna nad siis jalast oleksid kadunud.

Lahkus ruttu, lüües uksegi oma taga prantsatades kinni.

Õpilased lasksid aga metsiku rõõ-mukisa õhku, sest nemad olid lahingu võitnud.

See kisa oli hümn saabunud va-badusele.

Kui tuli koolinõunik

Koolimajas võis märgata täna eri-list elevust ja närvilist olekut. Õpilased olid kogunenud kas suurematesse või vähematesse rühmadesse ja kõikjal arutati silmanähtavalt midagi täht-sat.

„Miks ma nii erutatud olen, küsite teie, noh, kas te ei tea, et täna on meil koolinõunik ja mina pole raa-matusse vaadanudki, veel vähem õppinud,“ seletas ühes rühmas eruta-tud häälega Maido Varangu, kes oli praegu ülemiselt korralt alla tul-nud.

„Oh sa savikarva kurivaim, või koolinõunik,“ hädaldas Tiit Tagavere, „noh, nüüd oled sa vennas haledasti sees! Vaadake, minuga on sama

lugu, mis Maidoga. Oh sa viimane kurivaim, oi, oi, oi!“

„Ei see on ikka pomm küll!“ nõus-tusid ka teised.

Helises elektrikell ja õpilasmeri valgus klassidesse. Maido ja Tiidu klassis — Il-b-s valitses eriti närvlik olukord. Lõpuks tuli õpetaja ja ilma pikema sissejuhatuseeta teatas:

„Täna on meil koolinõunik, ta tu-leb ka siia klassi ja ma loodan, et te ei tee häbi ei minule ega endile!“

Algas tund ja kõik läks harilikku rada, kuni järsku avanes klassiuks ja oodatu — koolinõunik astus sisse. Surus õpetaja kätt, kes oli suuremas ärevuses kui õpilased, kohendas kaelasidet, kummardus meie poole ja

õpetajale märku andes lausus:

„Lubate ehk mõni küsimus?“

„Palun.“

„Ütelge Teie,“ nõunik osutab Maidole, „missugune väikene hertsogi-riik asub Apenniini poolsaarel?“

— Missugune see küll võiks olla, olen ma ikka tõepoolest loll, et ei viitsinud tänaseks ära õppida, mõtleb koolinõuniku esimene ohver. Maido pinginaaber aga, helde mees, ei jäta sõpra hätta, vaid sosistab:

„San-Marino... Marino...!“

— Kuidas see oli, ah jah, pea püsti ja hääles tähtsuse kõla, vastab Maido:

„Grand Marino!“

„Kuidas, mida Te ütlesite, ha-ha-haa! Väga huvitav, istuge, see on ju hoopis suletud kino nimi, aga riik, mille nime mina küsisin, meelitab end San-Marino nimega!“

Õpetaja ohkab südantlõhestavalt, õpilased müüavad ja Maido tänab õnne, et küsimine nii ruttu lõppes — huvitav pilt!

„Aga Teie,“ osutab koolinõunik oma järjekordsele ohvrile, „ütelge

mulle mõni linn Saksamaal B algus-tähega.“

„Berliin!“

„Õigus. Ja Teie naaber.“

„Baaden.“

„Väga õige. Järgmine õpilane, kas teate veel mõnda?“

„Baaden-Baaden!“

„Jällegi õigus. Aga Teie,“ nüüd on järg jõudnud Tiidu kätte, „nimetage veel mõni!“

— Tühja kah, panen umbropsu, ehk läheb täppi, mõtleb lastud varese välimusega Tiit ja häälega, mis meenutab vihmakassi, vastab ta:

„Baaden-Baaden-Baaden...!“

„Hah-hah-haa! Teravmeelne noor-mees, aga seni pole veel sellist lin-na asutatud, võibolla kunagi edas-pidi on isegi Baaden-Baaden-Baa-den-Baaden! Kes teab?“

Nõunik küsib veel teisi õpilasi, kes aga kõik enamvähem korralikult on õppinud ja lahkub rahuloleva muigega klassist. Maido ja Tiidu vastused aga on veel kaua kõneai-neks terves koolis ja lõpuks ulatu-sid ka minu kõrvu ja minu sõnakuu-lelik sulg pani selle lõpuks paberile.

K e e l e n u r k

Aulis Aret.

Sõnavara-võistlus meie koolis

Tuntud keeleteadlane prof. Müller, kellele dr. Veske pidi assistendiks hakkama, väidab, et inglise põllutöö-lise sõnastikus leidub vaid kaks-kolmsada sõna, kuna samal ajal neid on kirjanik Shakespeare'i, kah ing-lane, peagu poolsada tuhat.

Meiegi poolt tarvitatav sõnade hulk ei ole kuigi suur, nagu igauks kogemuste järgi võib nentida.

Meie eesti keele õpetaja võttis sõ-

navara edendamise tõsiselt käsile. Iga tund andis ta meile teada IO sõna. Need pidime kirjutama väikesse vihi-kusse ja pähe tuupima.

Õpetaja põimis oma kõnesse mõõ-dukal määral haruldasemaid sõnu, et neid kodustada. Nii väljendus ta näi-teks: „Lodev lõõgastumine on tau-nitav,“ „Hetkelise ebaõnnestuse ajal ei lakka tarmukas poiss pürgimast paleusile“, jne.

Mõnikord harrastasime vananenud keelega teksti (näit. ennemaailmasõja-aegse ajaleheartikli) „tõlkimist“ moodsesse keelde. See oli väga huvitav.

Meid kogunes klassi IO. Mõned tuupisid veel nüüd sõnu. Varsti sisenes õpetaja.

Iga võistleja sai lahendada järgmised ülesanded kirjalikult:

1. Kirjutada antud tühjale lehele 15 min. vältel võimalikult palju vähemtuntud sõnu.

Kui see valmis, siis 2. anti poognad, millele olid tulpa (s. o. üksteise alla) kantud sõnu. Neile sõnule tuli taha kirjutada tähendus. Sõnad olid järgmised:

sire — (graatsiline),
tindik — (tindipott),
söökla — (söögimaja),
laadik — (laegas),
selde — (kristall),
toibe — (poolsoe),
ööp — (ööpäev),

hällbima — (kõrvale eksima) jne.

Sõnu, mille tähendus tuli ära märkida, oli antud IOO. Selle ülesande täitmiseks anti aega 30 minutit.

Kooli aastapäeva aktusel võttis

sõna ka eesti keele õpetaja. Ta avaldas võistluse tulemused. Esi-kohtadele tulijaile anti kooli poolt Joh. Aaviku „Eesti õigekeelsuse õpik ja grammatika“.

„Eesti haritlaste auasi on tunda põhjalikult ja osata tarvitada meie rahvuse kallimat aaret — armast uhkesti helisevat emakeelt,“ kõneles õpetaja. „Oleme maha jäänud emakeele oskuses. Tulevane aasta saagu meil ühiseks sõnavara õppimise aastaks. Igale klassile on koostatud nimekiri sõnust, mida omandame. Iga klass omandab õppeaasta vältel 300—500 võõramat sõna. Ärge häbenege tarvitada võõramaid sõnu! Tavaliste, hallide, ilmetute sõnade asemel põimigem oma kõneste haruldasemaid, lopsakamaid, värvikamaid keelendeid. Loodetavasti korraldatakse mõne aja pärast sõnavaratundmise võistlus üleriigilises ulatuses.

Meiegi perest peaks sinna võistlejaid minema. Võistlused vaimseil aladel peaksid üldse palju enam moodi minema. Armastagem vaimset elu! Armastagem meie emakeelt!“

Nii algas sõnavara-aasta meie koolis.

T e h n i k a

Lembit Lall.

Raadiolained inimsoo teenistuses

On tõsi, et inimene pole ise midagi välja mõtelnud, kõik leidused on vaid looduse jäljendamised. Soov linnuna lennata aitas luua lennuki, kala eeskujuks võttes ehitati albeelaev jne. Sel kombel oleme saanud kõik tähtsamad leiutised. Tekib küsimus, kuidas tuli inimene mõttele, kasutada

raadiolaineid oma mõtete levitajana.

Juba ürgajast saadik on inimese meeli köitnud kiirus. Et kiiremini sihtkohta jõuda, õppis ta jooksmata. Algul rahuldas ta selle kiirusega, kuid hiljem inimese juurdlev vaim otsis veelgi kiiremat liiklemisvahendit. Selle saamiseks ta taltsutas hobuse.

Et teatud maad katta joostes, ratsulas ta nüüd hobusel, jõudes palju kiiremini päralt. Muidugi mängis kiiruse kõrval tähtsat osa ka mugavus. Milleks end joostes vaevata, kui hobune ilma vaevata edasi viib! Laiskus on kõigi leiduste ema. See mugavuse ja kiiruse tagaajamine jätkub tänapäevalgi. Raske oleks ütelda, millise kiiruseni välja jõutaks, kui loodus ise sellele tormamisele piiri poleks pannud. Liikuda valgusest kiiremini, seda ei suuda isegi kõigvõimas inimene.

Liiklemise kõrval mängis kiirus tähtsat osa ka teadete edasiandmisel. Iga rüügi- ja väejuhi ammuseks unistuseks on olnud teatevahend, millega silmapilkselt saaks malevale teatada maad ähvardavast ohust.

Ka siin juhtis inimene oma pilgu loodusele, otsides eeskujut. Ja ta leidis. Selleks eeskujut sai sähvata välk, mida inimene suutis vaevalt silmaga jälgida; nii kiire oli ta. Ka valguselt võis ta õppida. Kui kütt tulistas looma, jõudis valgussähvatus palju kiiremini kaugelseisva vaallejani kui püssipauk. Andes teateid hääle asemel edasi valgusega, jõudsid need palju kiiremini päralt. Valgus ei nõrgenenud väliste mõjustuste tõttu nii kiiresti kui hääle. Et valgustada pimedaid öid, õppis inimene looma valgust kunstlikult. Valguskiired läbisitasid ööd, kandes endaga mõtet, inimese mõtet.

Kuid valguskiirtelgi on oma puudused. Nad ei suuda läbistada metsi ja mägesid, isegi udu mitte. Siin näis tulevat seisak, sest ei leitud enam sama kiiret teadete levitamise vahendit kui valgus, mis ühtlasi oleks vaba olnud neist puudustist.

Elektrijõu avastamisega astus teadete edasikandjaks elektrivool. Kuid tal olid jälle omad puudused. Elekter nõudis endale liikumiseks teed, s. o. traate. Suure vahemaa juures oli traatühenduste tegemine tülikas, nõudis palju aega ja kulu. Traate ei saadud tõmmata üle merede ja ookeanide. Jälle näis tulevat seisak.

Silmipimestav välk aga ei kustinud inimesel teadvusest. Mis oleks, kui saaks tekitada välku kunstlikult? Võimas välk paistaks kaugele ja läbistaks isegi udu. Siin tuli inimesele

„Kes siis see poisikesohtu kinurati ou?
„See hoopis gümnaasiumi abiturjent!“

appi vast-avastatud jõud — elekter.

Elektri abil sai tekitada küll kunstlikku välku, kuid see oli paremal juhul vaid mõnekümne sentimeetri pikkune ja ei suutnud täita temale pandud lootusi. Suuremate sädemete tekitamine oleks aga läinud kalliks ja isegi hädaohtlikuks. Kuid teadlased ei loobunud katsetamisest. Õpiti jällegi looduselt.

Seekord võeti eeskujut veepiisad. Jaa, ärge imestuge, veepiisad. Üks vihmapiisk ei suuda korda saata suurt tööd. Küll suudab seda aga jõgi, mis koosneb tuhandeid vihmapiisust. Paljud piisad ühisjõul panevad käima veskid ja vabrikud ning kannavad suuri laevu, tehes tööd, mida üksik veepiisk ei suuda. Palju väikesi piiskut ühinedes annavad suure jõu.

Kui nüüd väike säde ei suuda täita temale pandud lootusi, ehk suudab seda hulk pisikesi välke, kui nad kiiresti üksteisele järgnevad, sest ühenduses peitub jõud.

Ja tõesti, kui elektrisädemed, mis pole muud, kui väikesed väljud, kii-

resti üksteisele järgnevad, suudavad nad seda, mida isegi vanameister loodus oma hiigelvälguga ei suuda. Muidugi ei ole tähtis valgus, mis säde-mele mõjul tekib, vaid lained, mida sädemed esile kutsuvad.

„Lained?“ küsite, „millised lained?“ Pole ju välgusähvutuse järele näha mingeid laineid!“

Aga maailmas sünnib paljugi, mis nägematud meie silmale, kuid siiski ei saa me kõiki oma mõttega mittejatutavat lugeda olematuks. Et me elektrit otseselt ei näe, ei ütle me siiski, et teda olemas pole. Nii on lugu ka elektromagneetiliste lainetega, meie ei näe neid, kuid nad avalduvad kaudsel teel. Võib-olla on see ka parem, et me ei näe sellist virr-varri, nagu seda on eetri- ja ka õhulained. Loodus on siingi targasti toiminud.

Elektromagneetilised lained olid avastatud ja võimelised ületama mõningaid kilomeetreid. Kuid kas inimene jäi rahule selle omast kohast küllaltki suure saavutusega? Nähtavasti mitte, sest inimene oma loomupärase püüdlikkusega ei jää kunagi saavutatu juurde, vaid püüab taotleda veelgi rohkem. „Kui valgus suudab ületada miljoneid kilomeetreid maailmaruumis, miks ei suuda seda siis elektromagneetilised lained, kuna nad on valgusele lähedased sugulased,“ nii arutles nii mõnigi teadlane. Aparaadid täienesid, ning samm-sammult kasvas raadiotelegraafi ületuskaugus. Varsti olid imelained võimelised ületama ookeane ja ringlema ümber kogu meie väikese planeedi. Aga mõte — sellest aitab! — ei rahuldanud ikkagi teadlasi. Töö läks ühtesoodu edasi.

Tuli pööre, elektrisäde kui telegraferimisabinõu pödes vanadusnõrkust. Tema järeletulija noor, tuhihingeline elektroonlamp lõi talle viimseid haavu. Visa oli senijumaldatud säde alituma, kuid noorus võitis! Nii kadus elektrisäde silmapiirilt. Kuid ärge arvake, et ta oleks surnud. Vanake on

veel päris kõbus ja elab. Aga arvake kus? Muuseumis. Seal ta ootab uut hiilgeaega, mis nii visa on tulema.

Elektroonlamp lõi laineid ja sai maailma valitsejaks. Sest ainult tema oli võimeline paiskama kõnet kaugele. Ta polnud ka ahne ja nõudis loiduks palju väiksemaid energiahulki kui tema eelkäija. Täienesid teadmised ja ühes sellega ka aparaadid; sära elektroonlampi ümber aina suurenes.

Kuid inimeses näib peituvat saadandlik ahnus. Nüüd hakkas ta püüdma lihtsuse ja odavuse poole. Algas uus uurimine, et loodusele veelgi suuremat hoopki anda. Lainepikkused lühenesid kilomeetreist meetreisse ja veelgi enam. Et minna otsitud sihtkohta, paikusid lained nüüd maailmaruumi, peegeldusid hõredaile elektrit juhtivalt õhukihtidelt ning langevad tuhandete kilomeetrite kaugusel maapinnale. Võimatu oli saavutatud; mis enne nõudis sadade kilovattide suurusi võimsusi, sündis nüüd juba vati murdosaga.

See vaevalt saavutatud, valdas inimeste meeli juba uus ja veel pöörasem idee. Vähe sellest, et kuulda, ta tahtis samal ajal ka näha. Ja mida inimene tõsiselt tahab, seda ka saavutab.

Nii saimegi kaugenägemise, mis tõsi küll, on alles lapsekingis, kuid see aeg pole enam kuigi kaugel, kus me loas istudes näha võime, mis sünnib kuski teinepool maakera. Meie, noored, näeme seda kindlasti!

Kus inimesel midagi kuulda ja näha on, seal tahaks ta ka isiklikult viibida. Teaduse ja tehnika arenemisega täitub palju inimsoo ammuseid unistusi, miks ei või siis täituda ka viimane.

Mis oleks, kui me inimkeha silmapilkselt elektroonideks lahutaksime ja need siis läbi eetri kaugele saadaksime, kus nad uuesti ühineksid. Inimene ületaks kaugused hetkeliselt.

Vähemalt maapealsed kaugused. Rongid, lennukid ja autod kaoksivad, sest neid poleks tarvis. Kiirus ahvalleb.

Võib-olla polegi see pöörane idee paljas utopia ja fantaasia vili. Kes teab?

R I N G V A A D E

E. N. K. S. Tütarlaste Gümnaasiumi õpilaskonna tegevusest.

Kõik E. N. K. S. T. Keskkooli ja Gümnaasiumi õpilased moodustavad ühise õpilaskonna. Õpilaskond tegutseb kindla põhikirja ja juba aastaid säilinud traditsioonide põhjal. Õpilaskonna ülesandeks on ühendada õpilased ühiseks perek ja arendada nende isetegevust. Seda õpilaste „omavalitsust“ juhivad juhatus, mis koosneb 7 õpilasest, kellest üks on õpilaspere vanem, ja valitavast õpetajaliikmest.

Juhatus, revisjonikomisjoni ja õpetajaliikme valib õpilaste esinduskogu. Esinduskokku saadab iga klass, alates III keskklassist, kaks esindajat.

Õpilaskond praegu mingit toetust ei vaja. Sissetulekud ületavad väljaminekud. Sissetulekud saadakse õpilaskonnaliikmemaksust (a 25 senti) ja õpilaskonna piduõhtust. Suurem osa tuludest langeb ringide ja ekskursioonide toetuseks.

Kord aastas peetakse üldkoosolek, millest võtavad osa kõik õpilased. Koosolekul kantakse ette eelmise aasta tegevuse ja kassa aruanded, samuti esitatakse ringide ja juhatus tegevuskavad ühes eelarvega järgmiseks aastaks.

Üldtegevuskava koostab juhatus. Õpilaskonna üritustest on tähtsamad: 1) Fr. R. Kreutzwaldi haua korrastamine, 2) ajakirja „Karuohakas“ väljaandmine ja 3) õpilaskonna peo korraldamine.

Õpilaskond oma eriharrastustelt on jaotatud 8 ringi, mis töötavad juhatus järelvalvel. Elujõulisem neist on karskusring „Aita“, mis töötab tuntud karskustegelase, õpet. pr. Helmi Põllu hooldamisel. „Aita“ korraldab referaadiõhtuid, sageli koos teiste koolide karskusringidega, ja valmistab õpilasi ette karskuseksameile. Teine ring, mis leiab erilist poolehoidu, on spordiring, mida juhivad õpetaja pr. Borkmann. Ring korraldab käsipallivõistlusi, suusakursusi, valmistab oma liikmed ette spordimärgikatsesse ja peab huviohtuid koos teiste koolide spordiringidega. Möödunud aastal korraldati

E. N. K. S. Tütarlaste Gümnaasiumi õpilaskonna juhatus.

suusamatk Elva, mis leidis suurt osavõt-mist.

Näitering õpetaja pr. Karu juhatusel on „tulevaste tähtede taimelavaks“. Osavõtjate arv ringis on kaunis suur. Korraldatavad lavakursused leiavad suurt poolehoidu. Näitering kannab ette näidendeid õpilaspildudel.

Kunsti- ja kirjandusring tegutseb õpetaja hr. Schönbergi juhatusel. Ring korraldab kirjandite ja dekoratsioonivõistlusi ning annab välja õpilaste häälekandjat „Karuohakat“. „Karuohakas“ ilmub trükitis 2–3 korda aastas ning on peaaegjalikult ilukirjandusliku sisuga. Viimasel ajal leidub ajakirja numbris ka aktuaalse sisuga artikleid. Kirjutusi kaunistavad paremate „kunstnikkude“ joonistused. Ajakirja nimi on võetud hüüdnimest, mida tarvitab „välisilm“ E. N. K. S. T. G. õpilaste kohta.

Muusikaringi ümber on koondunud laulu- ja mängusõbrad. Ring omab koori, mis esineb õpilaskonna peol ja millele abi tarvitatakse ka mõningate sünnipäevade pu-

hul. Sel aastal on ringil suured kavatsused, tahetakse nimelt asutada keelpillide orkestrit. Ringi tööd juhib õpetaja hr. Laanpere.

Võõrkeelte ring korraldab võõrkeelte kursusi ja peab kirjavahetust teiste maade õpilastega. Möödunud aastal korraldati võõrkeelte-õhtu, kus esinesid „prantslased“, „inglased“ ja „sakslased“. Ringi juhib õpetaja pr. Hünerson.

Tehnikaringi ümber on koondunud tüdrukud, kellele matemaatika ei tee raskusi. Õpetaja hr. Urmi juhatusel ehitatakse foto-aparaate ja tutvutakse lähemalt igasuguste füüsikaliste nähtustega.

Jääks mainida veel majapidamisringi. Majapidamisringi õpetaja pr. Piirlaiu juha-

tusel hoolitseb mõningate „maiste“ murede rahuldamise eest. Õpilaskonna peo einelauas võib veenduda selle ringi suurtes võimetes. Ring korraldab koogiküpsetamiskursusi, mardi- ja vastlaõhtuid. Möödunud aastal aitas kaasa ka jõuluõhtu korraldamisel. Nimelt ei peetud koolis šabloonset jõuluõhtut, nagu see igal pool kombeks, vaid püüti elustada eesti vanu jõulusid, puudusid ainult õled. Kõik lauad saalis olid dekoreeritud eestipäraselt. Neil leidsid ainult meie rahvuslikud jõuluroad. Õhtu oli väga ilus ja õpilaste sooviks jäi, et samasugune õhtu ka sel aastal korraldataks.

Tegevus õpilasringides on korraldatud nii, et see ei saa õpilasile koormavaks nende otsese koolitöö kõrval. V. P.

Tartu koolinoorte käsipallirindelt

Käsipallilahingud siinsete koolinoorte vahel on alanud. On peetud juba kolm käsipalli õhtupoolikut. Võistlused viiakse läbi ülikooli võimlas pühapäeviti kella 16.30 ja 20.00 vahel. Tänavused võistlused oma pinevuselt jäävad varemalt aastail peetuist tunduvalt maha. Varemalt aastail valitsenud põnevus teatavate koolide vahel on kadunud ja ühes sellega on kadunud ka pinevus mänguväljalt. Suhtutakse üksteisesse sõbralikult. Võimeid proovitakse mänguväljal nagu ajaviiteks, ei tehta enam tüli ega auküsimust sellest, kes on parim mänguväljal. Võitlus ja võidukired on Tartu koolinoorsoos kustunud. Kindlasti on selle edukuses kaasa aidanud Tartu kuulsad ja originaalsed „kooliisad“. Oli ju Tartu koolinoorte sport paar aastat tagasi täieliku „veto“ all. Koolipoisid on sest „vetost“ kuidagi üle saanud, kuid tütarlapsi kummitab see ikka veel. Tegid ju Tartu „kooliisad“ omal ajal põrutava avastuse: tütarlastele olevat avalik sportimine lausa kahjulik! Kohe pärast seda avastust ruttasid igasugused komisjonid ja arstid õiendama, et see sensatsiooniline avastus on ekslik, kuid vähe oli sest tulu, sest Tartu ettenägelikud kooliisad ei loobunud oma originaalsemast avastusest! Kogu maailmas spordivad tütarlapsed — kuid Tartus mitte! Kas tõesti peetakse Tartu tütarlapsi nii abituuks?

Tänavu vist esmakordselt Tartu koolinoorsoo käsipalli võistluste ajaloos esineb kindlama favoriidina korvpallis vähemurahas — Saksa gümnaasium. See on tingitud eeskätt sellest, et Tartu käsipalli pa-

rim kool — Õhtune Gümnaasium ametlikult turniirist, nii võrk- kui ka korvpallis osa ei võta ja teistest Tartu koolidest ei näi olevat Saksa gümnaasiumile väarikat vastast.

Võrkpallis hellitab meistriks tulemise lootust Poeglastegümnaasium, kellel siiski tuleb tugev heitlus Treffneri gümnaasiumiga.

Senipeetud mängud on andnud järgmisi tulemusi: sõprusvõistluse võrkpallis Poeglastegümnaasiumi ja Kommertsgümnaasiumi vahel võitis esimene ladusalt 2:0. Võitja surujad olid löögikindlamad. Poeglastegümnaasium sai jagu ka eelmise aasta meistrist — Õhtusest Gümnaasiumist, võites viimast sõprusvõistlusel 2:0. Meister esines loiult ja koostöö ei sobinud, pealegi puudus nende parim H. Veskila.

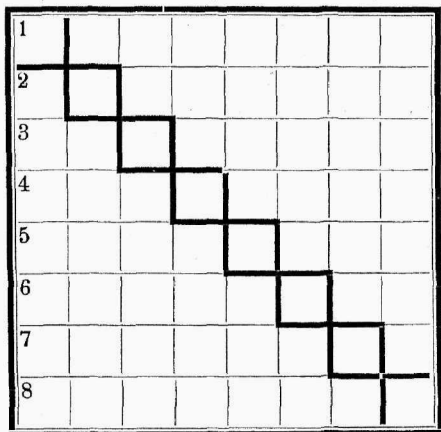
Korvpallis on edukam olnud Treffneri gümnaasium, kes küll seni on mänginud vaid nõrgemate koolidega, võites Vene gümnaasiumi 36:16 ja Tööstuskooli 64:8. Olevat aga ise Saksa gümnaasiumi käest peksa saanud ühel treeningvõistlusel 63:13!

Saksa gümnaasium võitis ladusalt Vene gümnaasiumi, kuid alistus Õhtusele Gümnaasiumile 38:27. Peale nende on veel Poeglastegümnaasium võitnud Tööstuskooli ja Kommertsgümnaasium Vene gümnaasiumi 36:12.

Huvi koolinoorsoos käsipalli vastu on üsna suur, seda tõendab publik, keda on seni olnud igal võistluse-õhtupoolikul tulvil saal, kuigi seni pole olnud eriti haara-
vaid mängu. Pete.

Mõistatusite nurg

Ülesanne nr. 3.

Antud tähtedepaaridest moodustada kujundi pöikridadesse 8-tähelised sõnad. Õigel lahendusel saame diagonaalreas Prantsuse riigimehe nime.

Ag, ai, da, da, ei, ei, en, gi, in, jõ, ke, le, lt, ma, ma, na, ni, on, os, pa, pe, pe, ra, ra, re, re, ri, rp, se, to, ve, vo.

1. Eesti kirjanik, 2. Lahing Kreeka ajaloost, 3. Metsanurga teos, 4. Hollandi sprinter, 5. Väejuht ajaloost, 6. Jaam Tallinn-Pärnu liinil, 7. Briti insener, võidusõitja, 8. Prantsuse kirjanik.

Elmiste ülesannete lahendused.

Ülesanne nr. 1.

1. Vega, 4. Maas, 7. Amati, 8. Burns, 9. Lewis, 11. Aita, 13. Thor, 15. Re, 16. Ara, 18. An, 19. Deledda, 21. Abo, 23. Haru, 25. Kant, 27. Taska, 29. Ka, 30. Annam, 31. Vanus, 32. Bach, 33. Lora.
Püstread: 1. Vaga, 2. Emiir, 3. Atla, 4. Must, 5. Anton, 6. S.S.S.R., 10. Verebes, 12. Teder, 14. Haava, 16. Ala, 17. Ado, 20. Ranna, 22. Ankur, 23. Haab, 24. Utah, 25. Kaal, 26. Tasa, 28. Am.

Ülesanne nr. 2.

1—10 Strindberg, 11—16 Tizian, 17—23 Stanley, 25—30 Strauss, 31—42 Schopenhauer, 43—47 Plato, 48—52 Liszt.

I Priestley — Haydn
II Nietzsche — Leibnitz
III Pirandello — Saatus
IV Must rist — Seagrave.

1. Mõistatuste lahendusest võivad osa võtta kõik „T. R.-de“ lugejad.

2. Iga mõistatus olgu kirjutatud eri paberilehele või postkaardile.

3. Iga lahendus olgu varustatud lahendaja täpse nime ja aadressiga ning kirjutatud võimalikult loetava ja selge käekirjaga.

4. Postikulude kokkuhoidmiseks võivad ka mitmed lugejad saata oma lahendused ühises ümbrikus, Kõik lahendused adresseerida: „Tuleviku Radade“ toimetus Tallinn, Sakala 51.

5. Auhinnasaajate nimed avaldatakse „Tuleviku Radades“.

JoRo.

Male — parim ajusport.

Peaaegu kõik mängud rahuldavad olevusile subjektiivset vajadust — võistlusindu. Vaevalt on aga võistluspõhimõtte ühtegi vaimse mägu piirkonda nii puhtalt üle kantud kui malesse. Põhjenedes kõrge mõtlemisvõime omamisel ja sellest tingitud vaimsete võimete nõudlikkusel, pakub ta rahuldust ka kõige teravameelsemale mõtlejale. Ta on — sõna tösisises mõttes — kunst.

Vaadates ajaloost, näeme, et nende rahvaste juures, kes ammu üle elasid edenemisprotsessi, näitavad selle mängu kõrget kultuuri. Kaugest Aasiast, inimsoo hällist, põlvnevadki väärtuslikumad vaimsed mängude piirkonda kuuluvad leidused. Kuigi paljud võlgnevad tänu oma laialdasele levimisele, ei saa seda täielikult öelda male kohta. Põhjus, mis aastatuhandete-vanust mängu hoidnud kadumast aegade keerisesse, seisab malemängu aegades sisemises harmoonias ja harukordses kombinatsioonide rikkuses. Vaevalt võib mingi teine mäng arendada nii mitmekülgset mõtlemisvõimet kui male. Male pakub võimaluse rüütellikuks võitluseks ja vaimsesse sügavusse sukeldumiseks. Võrreldes kehalise spordiga, mille võimete langus tuleb juba kolmekümnenda eluaasta vanuses, on male inimese parim sõber.

Rahvusvahelise Õpilaste Kirjavahetuse Eesti Büroo

Oktoobrist peale, millal RÖK-i Eesti Büroo avaldas „T. Radades“ üleskutse välismaa keskkooliõpilastega kirjavahetusse astumise kohta, on Büroole üha sagedamini tulnud nii järelepärimisi kui sooviavaldisi registreerimiskaartide saamiseks. Meie noored ja õpetajad keskkooles ja gümnaasiumes on mitmel pool osutanud elavat huvi Büroo tegevuse vastu.

Ka väljasaadetud registreerimiskaartide hulk on kaunis suur. Kõigepealt saatis Büroo registr. kaardid koolide kaudu neile õpilastele, kes kevadel selleks soovi olid avaldanud. Sooviavaldiste laviin tekkis aga novembris. Käesoleval silmapilgul on soovi peale registr. kaarte välja saadetud veidi üle 1000. Kõige esimesena on tagasi saabunud kaardid ühes registr. maksuga Zeeh. Tütarl.

H. L.

Rahvusliku kasvatused nädal

Esmaspäevast, 9. novembrist kuni laupäevani, 14. nov. korraldati koolides rahvusliku kasvatused nädal. Sel puhul peeti vastavasisulisil kõnesid ja ettekandeid.

Tallinna Poeglaste Kommertsgümnaasiumis esinesid igal päeval kõnedega T. L. II Pgl. Keskkooli V klassi õpilased. Kõned esitati kas hommikul, enne tundide algust või suurel vahetunnil. Kui helises kolm kella, kogunesid kolme kooli — s. o. T. L. P. Kommertsgümnaasiumi, T. L. P. Kaubanduskooli ja T. L. II Pgl. Keskkooli — õpilased kooli aulasse kõnet kuulama.

Esmaspäeva hommikul kõneles õpilane Lembit Lall teemal „Eesti rahvuslikust omapärasust“. Kõne käsitles eestlaste rahvuslikke eriomadusi, nimelt eesti jonnit, paindumatust, kainust, teovõimsust, eneseusaldust ja huumorimeelt.

Teisipäeval kõneles Hugo Lehesalu teemal „Eesti rahvuslipp“, käsitledes meie sinimust-valge trikoloori sündi, arenemist ja tunnustamist riigilipuks. Lõpuks sisaldas kõne ka mõned juhtnöörid lipu tarvitamise kohta.

Kolmapäeva hommikul kõneles Ülo Ella „Rahvuslikest ideaaldest“. Kõneleja rõ-

gümnaasiumist Rakveres — 65 kaarti.

Näiteks võiks nimetada siin mõnda kooli: Tall. L. I Tüt. Güm. — 200 kirjjavahetusesoovijat, Gustav Adolphi Güm. — 200, Viljandi Haridusseltsi Tüt. Güm. — 90, J. Vestholmi Eraham. Güm. — 90, Pärnu L. Tüt. Güm. — 80, Jõhvi Keskkool — 70, Zeeh. Tüt. Güm. 65, Tall. L. Poegl. Komm. güm. 65, Nõmme Ühisgümnaas. — 60, Tall. L. Tüt. Komm. güm. — 50, Riiklik Inglise Kolledž — 50, Tõrvand-Tellmanni Inglise Kolledž — 50 jt.

Soovida oleks, et koolid oma registr. kaardid kiirelt tagasi saadaksid, nii et oleks võimalik suuremal hulgal korraga saata teateid välismaale. Büroo loodab, et esimesed „kirjatuvivid“ saabuvad uue aasta jaanuaris või veebruaris.

hutas: „Me ei tohi end sugereerida, et oleme väike rahvas, sest meil on küllalt suuri saavutusi mitmelgi alal.“

Neljapäeval rääkis Holger Pukk „Noorte osast rahvuslikus töös“. Kõnes näidati, kuidas noored on alati olnud rahvusluse eestvõitlejateks ja edasikandjateks. Vanad sageli peavad silmas ainult ainelisi kasusid, noored aga arvestavad ka ideelisi külgi.

Reedel käsitles Venda Kask kõnes „Rahvuslike aateluuletajaid“ Kristjan Jaak Petersoni, Lydia Koidula ja Gustav Suitsu luuleloomingut.

Viimase rahvusliku nädala kõne pidas Elmar Ots teemal „Eestlasele eesti nimi!“ Referent mainis: „Need, kes on oma nimed eestistanud, on hästi teinud, kes seda teinud ei ole, tehku seda peal!“ Lõppsõna rahvusliku kasvatused nädalale ütles direktor R. Meresmaa.

Kõik kõned olid sisukad ja väljendusviisilt laitmatud. Kuid soovida jättis sageli ettekanne, sest mitmed kõnelejad esinesid esmakordselt suure (umb. 300 õpilast) kuulajaskonna ees.

Arvustuste nurk

Rudolf Sirge „Must suvi“

— Oleme küllalt kaua külvanud, viimaks ometi peaks tulema meie kord lõigata ainult eneste heaks oma isade külvist... Ei tohi unustada, et enne meid on külvanud põlved ja põlved...

Selle mõtte alusele on rajatud käsiteldav teos. Viimasel ajal on ilmunud meil palju romaane, millede raamid peidavad endi vahel vabadusvõitlusi, mässukatseid väljastatunud türannide vastu, järelesteeks võimsast iseseisvuse lõomast jne. Ja Sirge ütleb tabavalt kõikide selliste võitluste kohta ülaltoodud fraasid.

Ka äsjailmunud „Must suvi“ maailb sündmusi, musti ja süngeid, sakslaste viimasest võimuhaarimisest peale iseseisvuse väljakuulutamist. Sünged on need pildid tõesti. Pole midagi imestada, sakslased ei pidanud ju rahvast Läänemere kaldel üldse inimeseks, vaid piitsaga tagantsunnitavaks karjaks.

Romaani tegelased ei suuda meid milleski veenda. Tunduvad kahvatutena ja jõuetutena. Seevastu autori enese vahelepaigutatud mõtled, ideed, sisaldavad tõelist vihkamist, hävitamistulud kõigi germanistliku vastu. Nendes mõtetes on õigustatud viha ja kättemaks. Need süütavad mälestuse-õlilambid ja haavad.

Tegelaste kohta romaanis on raske midagi täpsemat ütelda. Nende iselomustuks on suudetud teha väga vähe. Kes oli üks või teine? Ainult orjastajate vihkaja, vaba olla tahtev eestlane, see on kõik. Ain, Tõnu, Kustas ja teised! Kes nad olid? Aini suhu on pandud sõnad, et tema tundmuses ja mõttekäigus on vahest romantikat. Märgata pole seda kuskil, samuti nagu pole märgata muidki iseloomustavaid jooni. Nii kogu romaanil tegevuse vältel pole autor suutnud ühessegi tüüpi nii süveneda, et lugeja oleks saanud temast selge pildi.

Ainukesed kindlamad kujud on metsavaht Sasmin ja Peep. Nendele on autor suutnud anda ka iseloomu ja tüüpiläendavat liigliha. Muuseas Sasmin tuletab väga meelde Vilde Kupja-Pritsu.

Tundub, et nii suure ulatuse piirides (218 lk.) on öeldud liiga vähe. Au-

tor on kulutanud asjatult energiat loodusekirjeldustele ja allegoorilistele võrdlustele. Peagi iga peatüki algul on vähemalt 1—2 lk. sellist kirjeldust. Sellised laialivalguvad faktorid on romaanile rohkem kahjuks kui kasuks. See viib sündmustikust eemale, muutes kogu tegevuse katkendiliseks. Ega see pole ka lõpuks novell, vaid romaan (mida kinnitab ka autor ise).

Ka ei ole kõik võrdlusteks raamitud fraasid eriti sobivadki. On näiteks koht: sulav lumi hakkas enesest levitama värsket kevadvee lõhna, imalat ja kergelt pähehakkavade lõhna, imalat ja kiregelt pähehakkamisel väljaplahvatav lehk. Raske tajuda. Ja veel — päikene kallas nagu sularasva. Kui nii, miks siis mitte ka ütelda, et kuu oli tumedal foonil nagu pannipõhjal, või ööbik laksutas voorimehe piitsana. Ehk, Elts oli pandud istuma nagu laeva emapuu. Parema tahtmise juures ei saa selget pilti, kuidas see Elts ometi istus. Autor ütleb küll, et nagu emapuu, aga mine võta kinni, kuidas selle laeva emapuuga on.

Mõni sõna ülesehitusest. Algab see romaan sissejuhatava kirjaga endisele koolivennale, järgneb romaanil selgroo keskusosa, täiesti sõltumatus sissejuhatusest ja lõpuks veel mõned leheküljed „koltunud päevikust“, millel pole midagi ühist eelneva osaga (ehkki tegelased on samad). On jätkuks sissejuhatusele. Jääb küsida, milleks autor on selle nii korraldanud? Mis ta mõtleb selle keskmise osa all? Sissejuhatavast kirjast järeldub, et Peebu isa on tapetud, Peep saanud iseseisvaks pere-meheks. Järgnevas osas aga, mis on kirjutatud ajalisel edasiminevas vormis, elab aga isa ja kõik on teisiti. Lõpposast, koolivenna vastusest Peebule peaks järeldama, et kõik see, mis on toodud vahepeal, on sündinud ajalisel enne kirjavahetust. Peaks järeldama, aga parema tahtmise juures ei saa.

Lõpuks jääb vaid lisada, liiga kergelt on käsiteldud ideed, võetud pealiskaudselt ja suutmata lugejat haarata.

El-t.

„Tuleviku Rajad“ ilmuvad üks kord kuus (välja arvatud juuni, juuli ja august). Tellimishind kr. 2.— kogu õppeaastas, 90 snt. sügispoolaasta, 115 snt. kevadpoolaasta. Üksiknumber — 25 snt. Vastutav tegevtoimetaja: Karl Mihkla. Toimetuse: Joh. Aavik, Harald Jänes, Otto. J. Kiisel, Hugo Lepik, Oskar Parlo, Helene Tamverk, Aleks. Vigla. Väljaandja: Eesti Keskkooliõpetajate Kogu. Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Sakala 51. Tarvitamata käsikirju alal ei hoita. Käsikirji saadetakse tagasi, kui selleks on lisatud mark.

